

VILNIAUS UNIVERSITETAS

ŠIAULIŲ AKADEMIJA

KŪNO KULTŪROS IR SPORTO EDUKOLOGIJOS

MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

Sportinio ugdymo vadybos specializacija

OLIMPIJA MIRAIŠKIENĖ

Magistro baigiamasis darbas

**SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ VAIKŲ ĮTRAUKTIES Į
IKIMOKYKLINĮ FIZINĮ UGDYMĄ PROBLEMOS IR IŠŠŪKIAI:
PEDAGOGŲ APKLAUSOS ANALIZĖ**

Darbo vadovas: Doc. dr. Lauras Grajauskas

Šiauliai, 2025

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Olimpija Mirauskienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Kūno kultūros ir sporto edukologija <i>Physical education and sports educology</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	<i>Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukties į ikimokyklinį fizinį ugdymą problemos ir iššūkiai: pedagogų apklausos analizė</i> <i>Problems and challenges of including children with special educational needs in preschool physical education: analysis of teachers survey</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Olimpija Mirauskienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Olimpija Mirauskienė, by submitting this paper confirm (check)

Embargo laikotarpis
Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested.*

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

SANTRAUKA

SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ VAIKŲ ĮTRAUKTIES Į IKIMOKYKLINĮ FIZINĮ UGDYMĄ PROBLEMOS IR IŠŠŪKIAI: PEDAGOGŲ APKLAUSOS ANALIZĖ

Įtraukiojo ugdymo principo įgyvendinimas Lietuvoje išryškina poreikį užtikrinti, kad specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai visavertiškai dalyvautų visose ugdymo srityse, taip pat ir fizinio ugdymo veiklose ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tačiau pedagogų patirtys rodo, jog šių vaikų įtrauktis į fizinio ugdymo procesą susiduria su sunkumais. Šiame darbe analizuojamos šios problemos ir iššūkiai.

Hipotezė: manoma, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai nėra tinkamai pasirengę ir nepakankamai aprūpinti reikiamomis priemonėmis bei pagalba, todėl specialiųjų poreikių vaikų įtraukimas į fizinio ugdymo veiklas nėra sklandus.

Tyrimo tikslas – atskleisti specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukties į ikimokyklinį fizinį ugdymą pagrindines problemas ir iššūkius. Siekiant šio tikslo, atlikta mokslinė literatūros analizė, vykdyta pedagogų anketinė apklausa ir gautų duomenų matematinė statistinė analizė. Tyrimas atliktas kiekybiniu metodu, pasitelkiant anoniminę anketinę apklausą.

Tyrimo rezultatai: tyrimas atskleidė, kad nors pedagogai stengiasi taikyti universalus dizaino principus – naudoja vizualines ir sensorines priemones, pritaiko aplinką, skatina tarpusavio pagalbą tarp vaikų – šių priemonių ne visuomet pakanka. Siekdami įtraukti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus į fizines veiklas, pedagogai susiduria su reikšmingais iššūkiais. Dažniausiai įvardijamos problemos: nepakankamas profesinis pasirengimas, trūksta žinių, praktinių įgūdžių ir metodinės pagalbos, reikalingos efektyviam darbui su specialiųjų ugdymosi poreikių vaikais. Taip pat išryškėjo, kad pedagogai stokoja gebėjimų tinkamai naudoti turimas specialiąsias priemones – net ir turėdami tam tikrus išteklius, dažnai nežino, kaip juos taikyti praktikoje. Papildomų iššūkių kelia specialistų pagalbos stoka bei sunkumai valdant vaikų elgesį ir emocijas fizinio ugdymo metu. Pedagogai pasigenda kitų specialistų – tokių kaip specialieji pedagogai, mokytojų padėjėjai ar kineziterapeutai – įsitraukimo į veiklų planavimą ir įgyvendinimą. Respondentai akcentavo mokymų ir praktinių rekomendacijų poreikį, padedant dirbti su specialiųjų ugdymosi poreikių vaikais, tačiau tokia pagalba vis dar nėra pakankamai prieinama daugelyje ugdymo įstaigų.

Raktiniai žodžiai: specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai, įtraukusis ugdymas, ikimokyklinis ugdymas, fizinis ugdymas.

SUMMARY

PROBLEMS AND CHALLENGES OF INCLUDING CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN PRESCHOOL PHYSICAL EDUCATION: ANALYSIS OF TEACHERS SURVEY

The implementation of the principle of inclusive education in Lithuania highlights the need to ensure that children with special educational needs fully participate in all areas of education, including physical education activities in preschool institutions. However, the experiences of educators show that the inclusion of these children in the physical education process faces difficulties due to insufficient preparation and lack of resources. This paper analyzes these problems and challenges.

Hypothesis: it is believed that preschool educators are not properly prepared and insufficiently provided with the necessary tools and support, therefore the inclusion of children with special needs in physical education activities is not smooth.

The aim of the study is to reveal the main problems and challenges of the inclusion of children with special educational needs in preschool physical education. To achieve this goal, a scientific literature analysis was conducted, a questionnaire survey of educators was conducted, and mathematical statistical analysis of the data obtained was performed. The study was conducted using a quantitative method, using an anonymous questionnaire survey.

Research results: the study revealed that although educators try to apply the principles of universal design – use visual and sensory aids, adapt the environment, encourage mutual assistance between children – these measures are not always enough. In order to include children with special educational needs in physical activities, educators face significant challenges. The most commonly identified problems are: insufficient professional training, lack of knowledge, practical skills and methodological assistance necessary for effective work with children with special educational needs. It also became clear that educators lack the ability to properly use the available special aids – even with certain resources, they often do not know how to apply them in practice. Additional challenges are posed by the lack of specialist help and difficulties in managing children's behavior and emotions during physical education. Educators miss the involvement of other specialists – such as special educators, teacher assistants or physiotherapists – in the planning and implementation of activities. Respondents emphasized the need for training and practical recommendations to help work with children with special educational needs, but such support is still not sufficiently available in many educational institutions.

Keywords: children with special educational needs, inclusive education, preschool education, physical education.

TURINYS

IVADAS	7
1. SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ VAIKŲ FIZINIO UGDYMO INTEGRACIJOS IKIMOKYKLINIAME UGDYME TEORINIAI ASPEKTAI.....	12
1.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinio ugdymo reikšmė.....	12
1.2. Vaikai su specialiaisiais ugdymo si poreikiais: samprata ir ypatumai	13
1.3. Įtraukiojo ugdymo principai fizinio ugdymo veiklose.....	16
1.3.1. Įtraukusis ugdymas fizinio ugdymo kontekste.....	16
1.3.2. Įtraukaus fizinio ugdymo strategijos	17
1.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo vaidmuo organizuojant fizinį ugdymą vaikams su SUP.....	17
1.4.1. Pedagogo vaidmuo įtraukiojo ugdymo procese (teoriniai aspektai)	17
1.4.2. Fizinis ugdymas: planavimas ir organizavimas įtraukiant vaikus su SUP (praktiniai aspektai).....	18
1.4.3. Gebėjimai dirbant su skirtingomis SUP turinčių vaikų grupėmis.....	19
1.4.4. Bendradarbiavimas su specialistais organizuojant fizinio ugdymo veiklas	20
1.5. Fizinio ugdymo organizavimo iššūkiai ir gerosios praktikos pavyzdžiai	21
1.5.1. Fizinio ugdymo organizavimo iššūkiai	21
1.5.2. Gerosios praktikos pavyzdžiai	22
2. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS	24
2.1. Tyrimo dizainas ir metodai	24
2.2. Tyrimo dalyviai ir imtis	26
2.3. Tyrimo organizavimas	27
2.4. Matematinės statistikos metodai	27
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	29
DISKUSIJA	47
IŠVADOS	49
REKOMENDACIJOS	50
LITERATŪRA	51
PRIEDAI	58

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje tėvai tikisi, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos sudarys galimybes visiems vaikams, taip pat ir turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau tekste SUP), gauti kokybišką ir prieinamą ugdymą. Todėl būtina kurti įtraukią ugdymosi aplinką, taikyti inovatyvius fizinio ugdymo metodus ir ieškoti veiksmingų sprendimų, kurie padėtų užtikrinti lygias mokymosi galimybes kiekvienam vaikui, nepriklausomai nuo jo poreikių (Pocevičiūtė, 2016). Ankstyvoji vaikystė yra itin svarbus raidos laikotarpis, kai vystosi pagrindiniai fiziniai, emociniai ir socialiniai gebėjimai. Šiuo metu fizinis aktyvumas ne tik padeda stiprinti vaikų sveikatą, bet ir prisideda prie jų emocinės gerovės bei sklandesnės socialinės integracijos. Tačiau vaikų, turinčių SUP, dalyvavimas fizinio ugdymo veiklose ikimokyklinio ugdymo įstaigose vis dar susiduria su įvairiais iššūkiais, metodinėmis ir organizacinėmis problemomis (Tarantino ir kt., 2022). Lietuvoje vis labiau akcentuojamas įtraukusis ugdymas, siekiant sudaryti galimybes visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų poreikių ar gebėjimų, dalyvauti bendrose veiklose. Vis dėlto, nepaisant šio siekio, pedagogai dažnai susiduria su sunkumais įtraukdami SUP turinčius vaikus į fizinio aktyvumo užsiėmimus. Tai lemia ne tik pedagogų pasirengimo stoka, bet ir nepakankamas ugdymo įstaigų aprūpinimas specialiomis priemonėmis bei bendradarbiavimo su specialistais trūkumas tokiais kaip specialieji pedagogai, kineziterapeutai (Galkienė ir Monkevičienė, 2023).

Tyrimai rodo, jog vaikai, turintys SUP, fizinio ugdymo veiklose dalyvauja rečiau nei jų bendraamžiai (Shields ir Synnot, 2016; Bull ir kt., 2020). Šį dalyvavimo skirtumą lemia įvairūs veiksniai – nepakankamai pritaikyta aplinka, specialiųjų priemonių trūkumas bei mokytojų pasirengimo dirbti su įvairesnių gebėjimų vaikais (Shields ir Synnot, 2016). Tai atskleidžia, jog fizinio ugdymo galimybės visiems vaikams nėra vienodos, o įtraukties principų taikymas praktikoje vis dar kelia nemažai iššūkių.

Fizinis ugdymas yra itin svarbus vaikų su SUP raidai bei jų socialinei ir emocinei gerovei – padeda stiprinti pasitikėjimą savimi, kurti draugiškus ryšius bei jausti priklausymą grupei (Mawena ir Sorkpor, 2024). Nepaisant akivaizdžios naudos, vis dar trūksta tyrimų ir aiškių metodinių rekomendacijų, kaip veiksmingai įtraukti vaikus su SUP į fizinio ugdymo veiklas ikimokykliniame amžiuje (Vanderloo ir kt., 2022). Praktikoje pedagogams dažnai trūksta aiškių gairių, kaip pritaikyti fizinio ugdymo veiklas įvairių poreikių vaikams (Shields ir Synnot, 2016), todėl praktikoje kyla iššūkių užtikrinant visapusišką tokių vaikų dalyvavimą.

Šis tyrimas yra svarbus ir aktualus, nes jis prisidės prie ugdymo kokybės gerinimo bei įtraukiojo ugdymo praktikos tobulinimo. Gauti rezultatai prisidės prie to, kad kiekvienas vaikas,

nepaisant individualių poreikių, galėtų lygiavertiškai dalyvauti fizinio ugdymo veiklose jau ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Mokslinis iširtumas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų SUP problemas nagrinėjo įvairūs tyrėjai: Bagdonas ir Žičkevičienė (2021), analizavo fizinio ugdymo metodų taikymo galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei jų poveikį vaikų sveikatos stiprinimui. Strazdienė ir Burkė (2019) tyrinėjo natūralios aplinkos poveikį vaikų mokymosi procesui ir socialinei integracijai. Zabeli ir Gjelij (2020) nagrinėjo ikimokyklinio ugdymo mokytojų požiūrį į įtraukųjį ugdymą bei su tuo susijusius iššūkius. Bagdonas ir Vievesytė (2021) gilinasi į autizmo spektro sutrikimą turinčių vaikų socialinių kompetencijų ugdymo galimybes ikimokyklinio ugdymo kontekste.

Be šių tyrimų kiti autoriai atkreipė dėmesį pedagogų pasirengimą dirbti su SUP vaikais. Nustatyta, kad įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas kelia iššūkių reikalauja papildomų pedagogų kompetencijų ir metodinės pagalbos (Katiševa, 2025). Taip pat pabrėžiama šeimos ir ugdymo įstaigos sąveikos svarba – tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymo procesą yra esminis veiksnys, lemiantis jų mokymosi sėkmę ir socialinę integraciją (Rapkevičienė, 2023). Lyginant Lietuvos ir tarptautinę patirtį, švietimo sistemų tyrimai rodo, kad įtraukusis ugdymas užsienio šalyse dažnai remiasi individualizuota pagalba vaikams, pedagogų mokymu ir išplėtotais specialistų tinklais (Miltenienė ir kt., 2020).

Svarbu pasirūpinti, kad SUP turinčių vaikų ugdymas prasidėtų jau ankstyvame amžiuje, ypač ikimokykliniu laikotarpiu. Kaip teigia Pūras ir Basys (2023) būtent šiuo laikotarpiu vyksta itin intensyvus vaiko prigimtinių gebėjimų vystymasis bei fizinės, pažintinės ir socialinės raidos procesai, o ankstyvoji pagalba gali žymiai pagerinti vaikų su raidos sutrikimais vystymąsi ir gyvenimo kokybę. Tyrimai rodo, kad reguliarus ankstyvasis fizinis aktyvumas SUP vaikams ne tik gerina fizinę sveikatą, bet ir teigiamai veikia kognityvinius gebėjimus, tokius kaip dėmesys, atmintis ir problemų sprendimo įgūdžiai (Zhu ir kt., 2023).

Organizuodami fizinio aktyvumo veiklas, ikimokyklinio ugdymo pedagogai dažnai susiduria su įvairiais sunkumais, siekdami įtraukti vaikus, turinčius SUP. Šie iššūkiai apima tinkamų metodų parinkimą, individualių poreikių atpažinimą, saugios ir įtraukios aplinkos kūrimą (Braslauskienė ir Mačernienė, 2025). Pedagogams būtina turėti tinkamų žinių ir gebėjimų, kurie padėtų veiksmingai įtraukti vaikus su SUP į fizinio aktyvumo užsiėmimus. Ankstyvoji vaikystė yra itin svarbus etapas, kai susiformuoja pagrindiniai gebėjimai ir elgesio įpročiai. Todėl fizinio aktyvumo skatinimas šiame etape padeda užtikrinti ne tik fizinę, bet ir emocinę bei socialinę vaikų gerovę ateityje (Volkovaitė, 2025). Ankstyvasis fizinio aktyvumo įpročių formavimas gali sumažinti socialinės atskirties riziką ir skatinti sėkmingą integraciją į visuomenę (Miltenienė ir kt., 2020).

Tyrimo problema. Per pastarąjį dešimtmetį atlikti moksliniai tyrimai atskleidžia, jog fizinio ugdymo įtraukimas į SUP turinčių vaikų ugdymo procesą vis dar išlieka iššūkiu tiek pedagogams, tiek ugdymo įstaigoms. Nepakanka mokslinių tyrimų, nagrinėjančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų patirtis organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP bei jų taikymo efektyvumą (Katiševa, 2025). Ypač trūksta tyrimų apie, išryškinančių individualizuotų fizinio ugdymo metodų pritaikymo galimybes ir jų poveikį vaikų fizinei, socialinei ir emocinei raidai (Bagdonas ir Žičkevičienė, 2021). Daugelyje tyrimų akcentuojama, kad pedagogams trūksta metodinių priemonių, skirtų individualizuotai fizini veiklai organizuoti, o fizinio ugdymo reikšmė dažnai nuvertinama (Miltenienė ir kt., 2020). Ši problema ypač aktuali atsižvelgiant į tai, kad ankstyvasis amžius yra itin svarbus periodas, kai formuojasi vaikų motoriniai įgūdžiai, bendravimo gebėjimai ir savarankiškumas (Pūras ir Basys, 2023). Todėl svarbu nuodugniai ištirti, kaip fizinis ugdymas taikomas SUP turintiems vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei nustatyti, su kokiais sunkumais susiduria pedagogai, siekdami įgyvendinti įtrauktį per fizinę veiklą.

Probleminiai klausimai: kaip ikimokyklinio ugdymo pedagogai pritaiko ugdymo aplinką, metodus ir priemones, siekdami įtraukti vaikus su SUP į fizinį ugdymą? Kokie yra šių metodų efektyvumo vertinimo kriterijai?

Hipotezės:

- a) Mokytojai patiria sunkumus dėl nepakankamo metodinio pasirengimo;
- b) Fizinių veiklų pritaikymas vaikams su SUP yra vienas iš sudėtingiausių aspektų;
- c) Ugdymo įstaigose trūksta specialiųjų ugdymo priemonių, reikalingų veikloms su SUP;
- d) Bendradarbiavimo su specialistais stoka yra reikšmingas barjeras integruojant vaikus su SUP;
- e) Mokytojų kompetencijų tobulinimas ir metodinė pagalba padėtų sumažinti patiriamus iššūkius.

Tyrimo objektas: Fizinio ugdymo organizavimo patiriami iššūkiai ir galimi sprendimai ikimokyklinio ugdymo įstaigose integruojant vaikus su SUP poreikiais.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti pedagogų patiriamus sunkumus organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP ir įvertinti taikomas įtraukiojo ugdymo strategijas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą apie fizinio ugdymo svarbą vaikams su SUP ir įtraukiojo ugdymo principus ikimokyklinio ugdymo kontekste.
2. Nustatyti pagrindinius pedagogų patiriamus iššūkius organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP.

3. Išsiaiškinti ugdymo įstaigose taikomas strategijas ir priemones, skirtas vaikų su SUP integravimui į fizinio ugdymo veiklas.

4. Įvertinti pedagogų pasirengimo ir bendradarbiavimo su specialistais reikšmę organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP.

Tyrimo metodologija: Tyrimas yra kiekybinis. Šiame tyrime buvo taikomi teoriniai, empiriniai bei matematinės statistikos metodai, siekiant sistemingai nustatyti dažniausiai pasitaikančias pedagogų patiriamas problemas ir taikomas strategijas organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP. Kiekybiniai duomenys, analizuoti naudojant matematinės statistikos priemones (vidurkis, standartinis nuokrypis, mediana ir kt.), leido objektyviai įvertinti šių iššūkių paplitimą ir nustatyti pagrindines tendencijas.

Teoriniai tyrimo metodai:

Mokslinės literatūros analizė – siekiant išanalizuoti ankstesnius tyrimus apie fizinio ugdymo svarbą vaikams su SUP, pedagogų patiriamus iššūkius ir įtraukiojo ugdymo principus.

Dokumentų analizė – analizuojant švietimo politikos dokumentus bei metodinius leidinius, reglamentuojančius fizinio aktyvumo ugdymą ikimokyklinėse įstaigose.

Empiriniai tyrimo metodai:

Anketinė apklausa- apklausos klausimai sudaryti remiantis mokslinės literatūros analize bei ikimokyklinio ugdymo kontekstu.

Statistiniai tyrimo metodai:

Aprašomoji statistinė analizė – naudojama anketos duomenims apdoroti, siekiant nustatyti kokie iššūkiai pedagogams pasitaiko dažniausiai.

Dažnių pasiskirstymo analizė - siekiant išsiaiškinti, kokie iššūkiai pasitaiko dažniausiai ir kokios strategijos yra dažniausiai taikomos ikimokyklinio ugdymo pedagogų praktikoje.

Procentinė analizė – vertinant respondentų atsakymų pasiskirstymą pagal pagrindinius tyrimo rodiklius.

Duomenų apdorojimo programa: Tyrimo metu gauti anketinės apklausos duomenys analizuoti Microsoft Excel programa.

Tyrimo imtis: Tyrime dalyvauja 97 ikimokyklinio ugdymo pedagogų, dirbančių su vaikais, turinčiais SUP. Atranka buvo tikslinga, apklausti pedagogai, turintys praktinės patirties šioje srityje.

Duomenų rinkimo metodas: Tyrimo duomenys buvo renkami naudojant anketinę apklausą, kuri sudaryta iš uždarų ir pusiau atvirų klausimų. Klausimynas orientuotas į pedagogų patiriamų iššūkių vertinimą organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP, naudojamų įtraukiojo ugdymo strategijų analizę bei ugdymo įstaigos aprūpinimo ir bendradarbiavimo su specialistais įvertinimą.

Tyrimo etiniai aspektai: Tyrimas vyko laikantis tyrimo etikos principų: visi apklausos duomenys buvo anonimiški ir konfidencialūs, dalyviai buvo informuoti apie tyrimo tikslą ir turėjo galimybę atsisakyti dalyvauti, duomenys naudojami tik akademiniams tikslams.

1. SPECIALIŲJŲ UGDYMO POREIKIŲ VAIKŲ FIZINIO UGDYMO INTEGRACIJOS IKIMOKYKLINIAME UGDYME TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinio ugdymo reikšmė

Ikimokyklinio amžiaus laikotarpis pasižymi intensyvia vaiko raida, o fizinis aktyvumas šiame etape atlieka ypač reikšmingą vaidmenį. Reguliari fizinė veikla ankstyvoje vaikystėje prisideda ne tik prie fizinės sveikatos stiprinimo, bet ir skatina kognityvinę, emocinę bei socialinę bei socialinę vaiko raidą (Strukčinskienė ir kt., 2012; Zachopoulou ir kt., 2009). Nuo ankstyvo amžiaus vaikai pasižymi prigimtinu judrumu: aktyvūs žaidimai skatina motorinių įgūdžių vystymąsi, padeda pažinti supančią aplinką ir stiprina socialinius įgūdžius. Be to, fizinis aktyvumas gerina vaikų nuotaiką, skatina pasitikėjimą savimi ir padeda formuoti sveikos gyvensenos įgūdžius (Strukčinskienė ir kt., 2012; Sygit ir kt., 2014).

Nepaisant natūralaus judrumo, šiuolaikiniai vaikai dažnai stokoja pakankamo fizinio aktyvumo. Technologijų dominavimas laisvalaikiu lemia, kad mažieji daugiau laiko praleidžia sėdėdami, o ne aktyviai žaisdami (Jurkevičienė, 2018). Tyrimai atskleidžia, jog daugelio ikimokyklinukų fizinis aktyvumas yra nepakankamas (Emeljanovas ir kt., 2022). Nejudrumas ankstyvame amžiuje siejamas su neigiamais padariniais: prastesne fizine sveikata, silpnesniais judėjimo gebėjimais, didesne antsvorio bei lėtinių ligų rizika ir net prastesne psichologine savijauta (Čerkauskienė, 2019, Bull ir kt., 2020).

Norint užtikrinti tinkamą vaikų raidą, svarbu, kad jie kasdien gautų pakankamai fizinio aktyvumo. Pasaulio sveikatos organizacija nurodo, jog 3-4 metų vaikams reikia bent 180 minučių įvairios fizinės veiklos per parą, iš kurių bent 60 minučių turėtų sudaryti vidutinio ar didelio intensyvumo judėjimas (Bull ir kt., 2020). Vis dėlto Lietuvoje šių rekomendacijų laikosi tik nedidelė dalis šeimų – tyrimų duomenimis, mažiau nei penktadalis ikimokyklinukų pasiekia tokį fizinio aktyvumo lygį (Emeljanovas ir kt., 2022). Tai leidžia suprasti, jog vaikų fizinio aktyvumo skatinimui reikėtų skirti daugiau dėmesio tiek šeimoje, tiek ugdymo aplinkoje.

Apibendrinant galima teigti, kad fizinis ugdymas ikimokykliniame amžiuje yra itin svarbus vaiko sveikatai ir visapusiškai raidai, todėl būtina sudaryti galimybes judėti visiems vaikams, atsižvelgiant į jų individualius poreikius. Vaikams su SUP fizinis aktyvumas taip pat yra labai reikšmingas – jis gali pagerinti jų fizinę sveikatą, sustiprinti pasitikėjimą savimi bei padėti lengviau užmegzti ryšius su bendraamžiais. Dėl šios priežasties ikimokyklinio ugdymo praktikoje akcentuojama įtrauktis: kiekvienas vaikas turi turėti galimybę aktyviai dalyvauti fizinio ugdymo veiklose drauge su savo bendraamžiais (Bull ir kt., 2020).

1.2. Vaikai su specialiaisiais ugdymosi poreikiais: samprata ir ypatumai

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose vis dažniau mokosi vaikai, turintys įvairiausių SUP, kas rodo stiprėjančią įtraukiojo ugdymo tendenciją. Šio ugdymo pagrindas yra įsitikinimas, jog kiekvienas vaikas, nepaisant savo gebėjimų ar negalios, turi teisę mokytis kartu su bendraamžiais ir gauti individualius poreikius atitinkančią pagalbą. Tyrimai rodo, jog mokantis įprastoje grupėje vaikai, turintys SUP, dažniau patiria pažangą – gerėja jų pažintiniai gebėjimai, socialiniai įgūdžiai ir adaptacinis elgesys (Tryfon ir kt., 2021; Dessemontet ir kt., 2012).

Vaikai, turintys SUP, pasižymi įvairiais gebėjimais ir mokymosi ypatumais, todėl ugdymo procese būtina taikyti individualizuotus metodus, pritaikytas mokymo strategijas bei naudoti pagalbines technologijas, siekiant užtikrinti jų visavertį dalyvavimą ugdymo veiklose (Jardinez ir Natividad, 2024). Šie poreikiai gali kilti dėl intelekto, kalbos, jutimo, emocijų ir elgesio, motorikos, neurologinių ar kitų sutrikimų, taip pat dėl aplinkos veiksnių, pavyzdžiui, socialinės atskirties ar emocinės aplinkos šeimoje (Bielskytė-Simanavičienė ir Paurienė, 2017).

Įvairios SUP grupės turi savitų raidos bei elgesio bruožų, todėl pedagogo pareiga – atpažinti šiuos poreikius ir atitinkamai pritaikyti ugdymo procesą ir tai yra ypač reikšminga.

Naujausi tyrimai pabrėžia įtraukaus ugdymo principą – visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų poreikių, turi būti užtikrinamos lygios galimybės mokytis kartu bendrojo ugdymo įstaigose, kai ugdymas yra diferencijuojamas ir pritaikomas kiekvienam vaikui (UNESCO, 2020). Tai rodo, jog pedagogams svarbu mokėti įvertinti kiekvieno vaiko individualius poreikius ir pagal juos suplanuoti ugdymo turinį bei fizinio aktyvumo veiklas.

Intelektų sutrikimas apibūdinamas kaip ribotas intelektinių gebėjimų išsivystymas, kuris pasireiškia kartu su sutrikusiais praktiniais ir socialiniais įgūdžiais, dažniausiai išryškėjantis ankstyvoje vaikystėje. Ikimokykliniame amžiuje vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, būdinga lėtesnė kognityvinė raida, ribotas žodynas, sunkumai suprantant instrukcijas, problemų sprendimas ir abstraktaus mąstymo įgūdžiai yra silpnai išreikšti (Janbozorgi ir kt., 2024).

Autizmo spektro sutrikimui toliau tekste (ASS) būdingi sunkumai socialinėje komunikacijoje ir sąveikoje, taip pat pasikartojantis, stereotipinis elgesys bei specifiniai sensoriniai pojūčiai. Ikimokyklinio amžiaus vaikai, turintys ASS, dažnai būna uždari, vengia bendrauti su aplinkiniais, jų kalba gali būti ribota ar monotoniška, o elgesys – nelankstus ir pasikartojantis. Dažnai pastebimi neįprasti veiksmai, tokie kaip daiktų rikiavimas, ratukų sukinėjimas ar mostai rankomis. Vaikai gali būti pernelyg jautrūs arba, priešingai, nejautrūs garsui, šviesai ar prisilietimams. Jų dėmesio koncentracija dažnai sutrikusi – jie linkę susikonscentruoti į vieną užsiėmimą ir nekreipti dėmesio į aplinką. Pokyčiai kasdieninėje rutinoje gali sukelti stiprias

emocines reakcijas, nes ASS turintys vaikai vertina stabilumą ir pastovumą. Jie retai patys inicijuoja bendravimą, gali nereaguoti į savo vardą ar nesuprasti kitų vaikų emocinių išraiškų, todėl neretai susiduria su socialine atskirtimi, nebent pedagogai tikslingai padeda jiems įsitraukti į grupines veiklas. Nepaisant šių sunkumų, daugelis vaikų su ASS turi išreikštų stipriųjų savybių, pavyzdžiui, puikią atmintį, kruopštumą atliekant pasikartojančias užduotis ar tam tikrus išskirtinius gebėjimus, kaip muzikalumą ar gebėjimą konstruoti. Sėkmingam šių vaikų ugdymui būtina pedagogų ir specialistų, logopedų, ergoterapeutų, specialiųjų pedagogų, bendradarbiavimas. Tyrimai rodo, kad tinkamai struktūruota ugdymo aplinka ir sąmoningas pedagogų bei bendraamžių įtraukimas padeda pagerinti šių vaikų socialinius gebėjimus (Tsamoura, 2020).

Kalbos ir komunikacijos sutrikimai pasireiškia įvairiais kalbos raidos sunkumais, tokiais kaip vėluojantis kalbėjimo įgūdžių vystymasis, netaisyklinga artikuliacija, ribotas žodynas, gramatinių struktūrų naudojimo ar kalbos supratimo problemos. Tokie vaikai dažnai susiduria su bendravimo sunkumais, kurie gali lemti elgesio iššūkius, kylančius dėl nesusikalbėjimo. Ikimokykliniame amžiuje gana dažnai pasitaiko sklandos sutrikimų, pavyzdžiui, mikčiojimo bei fonologinių sutrikimų, kai sistemingai neteisingai tariami tam tikri garsai. Šie sutrikimai gali būti įvairaus sudėtingumo – nuo nedidelių artikuliacijos netikslumų iki itin sunkių atvejų, kai vaikas beveik nekalba. Kalbos trūkumas daro įtaką ir socialiniams santykiams – šie vaikai dažniau žaidžia šalia kitų, o ne kartu su jais, nes bendri žaidimai reikalauja gebėjimo bendrauti žodžiu. Dėl to psichologinė būseną gali būti prastesnė: vaikas jaučiasi nesuprastas, vengia situacijų, kuriose reikia kalbėti, arba atvirkščiai – gali imtis netinkamo elgesio būdų dėmesiui atkreipti, kompensuodamas komunikacijos stoką (Chahboun ir kt., 2024).

Regos sutrikimai – Vaikystėje pasireiškiantys regos sutrikimai gali turėti įtakos vaiko pažintinei, judėjimo ir socialinei raidai – dažnai kyla sunkumų orientuojantis aplinkoje bei bendraujant su kitais. Tokiems vaikams reikalingos specializuotos ugdymo priemonės ir tiflopedagogo pagalba (Najmee ir kt., 2025).

Klausos sutrikimai – apima dalinį arba visišką gebėjimo girdėti praradimą, kuris apsunkina įprastą kalbos suvokimą bei bendravimą. Ikimokyklinio amžiaus vaikams dažniausiai diagnozuojami vidutinio ar stipraus laipsnio klausos sutrikimai, o visiškas kurtumas pasitaiko rečiau. Dėl šių sunkumų vaikams sudėtingiau formuoti kalbinius gebėjimus ir užmegzti socialinius kontaktus. Vaikai jaučiasi izoliuoti ir turi ribotas komunikacines galimybes, ypač jei nenaudoja gestų kalbos ar klausos aparatų (Lillo-Martin ir kt., 2023).

Judėjimo (motorikos) sutrikimai – vaikai gali susidurti su įvairiomis fizinėmis negaliomis, tokiomis kaip cerebrinis paralyžius, raumenų distrofija ar stuburo raidos ydos. Viena dažniausių ikimokykliniame amžiuje pasitaikančių būklių – cerebrinis paralyžius. Tokie vaikai gali judėti

nekoordinuotai, turėti sunkumų vaikščiojant ar atliekant kasdienes veiklas, pavyzdžiui, savarankiškai valgydami. Dažnai judėjimo sunkumai pasireiškia kartu su kitais specialiaisiais ugdymosi poreikiais – pavyzdžiui, kalbos ar intelekto raidos sutrikimu. Vaikų elgsena taip pat gali būti skirtinga: vieni tampa itin priklausomi nuo suaugusiųjų pagalbos, kiti – priešingai – rodo didelį užsispyrimą ir siekia veikti savarankiškai. Svarbu, kad ikimokyklinė ugdymo įstaiga būtų pritaikyta mobilumo poreikiams, ypač jei vaikas juda neįgaliojo vežimėliu. Taip pat nereikėtų atsisakyti fizinio aktyvumo – pedagogai turėtų skatinti kiekvieną vaiką judėti atsižvelgiant į jo individualias galimybes. Tyrimai rodo, kad tinkamai pritaikius aplinką ir suteikus reikiamas pagalbines priemones, net ir sunkią fizinę negalią turintys vaikai gali sėkmingai lankyti įprastas grupes (UNICEF, 2018).

Elgesio ir emocijų sutrikimai – šie vaikai pasižymi impulsyvumu, sunkumais valdant emocijas, polinkiu į konfliktus arba, priešingai – uždarumu ir atsitraukimu nuo socialinio bendravimo. Vieni jų elgiasi destruktiviai – pasireiškia agresija, pykčio protrūkiai, negebėjimas laikytis taisyklių, o kitiems būdingas emocinis nestabilumas, nerimas ar liūdesys. Ikimokyklinio amžiaus vaikams dažniausiai nustatomos dėmesio stygiaus ir hiperaktyvumo sutrikimas. Tokie vaikai išsiskiria stipriomis, ne visada prognozuojamomis reakcijomis – dažnai nesilaiko taisyklių, griebia žaislus, stumia kitus, o nesėkmės gali sukelti stiprius emocijų proveržius – verkimą, rėkimą ar pykčio priepuolius. Ikimokyklinukai apskritai dar mokosi emocijų reguliavimo, o SUP turintys vaikai šioje srityje atsilieka dar labiau, todėl jiems reikalinga suaugusiojo pagalba tai išmokyti (Clayback ir kt., 2025).

Kompleksiniai sutrikimai – vadiname atvejus, kai vaikui pasireiškia kelios negalios ar sutrikimai vienu metu, o jo SUP yra kompleksiniai. Tokiais atvejais nė vienas sutrikimas neegzistuoja atskirai – jie persipina ir sustiprina vienas kito poveikį vaiko raidai. Vaikai, turintys kompleksinių sutrikimų, patiria visų anksčiau aptartų sričių sunkumų kombinacijas. Jų pažintinė raida dažnai yra ženkliai sulėtėjusi, kalba ir komunikacija taip pat gali būti minimalūs, motorika gali būti stipriai apribota. Savireguliacija yra labai menka, socialinis bendravimas taip pat labai ribotas. Emocijų raiška gali būti netipiška. Dirbant su kompleksinių poreikių vaikais, būtinas labai individualizuotas, visapusiškas ugdymo planas. Tyrimai rodo, kad netgi vaikai su labai sunkiomis negaliomis turi naudos būdami kartu su tipiškomis raidos bendraamžiais: jie patiria daugiau stimulų, o bendraamžiai mokosi atjautos (Engelen ir kt., 2021).

Tyrimai ir gerosios praktikos pavyzdžiai akcentuoja keletą bendrų sėkmingos integracijos principų: visų pirma, ankstyva specialistų pagalba (logopedinė, specialioji pedagoginė, terapinė) padeda sumažinti raidos atsilikimą dar iki mokyklos. Antra mokytojų gebėjimas diferencijuoti ugdymą, taikyti lanksčias strategijas ir bendradarbiauti su pagalbos specialistais tiesiogiai siejasi su įtraukties kokybe (Chahboun ir kt., Clayback ir kt., 2025).

Apibendrinant, vaikų, turinčių SUP, įvairovė reikalauja individualizuoto požiūrio fizinio ugdymo veiklose, kad kiekvienas vaikas galėtų visavertiškai dalyvauti. Ši įžvalga tiesiogiai siejasi su tyrimo objektu – ji išryškina pagrindinį iššūkį integruojant skirtingų poreikių vaikus į fizinį ugdymą ikimokykliniame amžiuje.

1.3. Įtraukiojo ugdymo principai fizinio ugdymo veiklose

1.3.1. Įtraukusis ugdymas fizinio ugdymo kontekste

Įtraukusis ugdymas ikimokyklinio ugdymo kontekste reiškia, kad visi vaikai – nepriklausomai nuo jų gebėjimų ar negalių – ugdomi toje pačioje grupėje, kartu su bendraamžiais, jiems suteikiant reikiamą pedagoginę ir specialistų pagalbą. Įtraukaus ugdymo tikslas nėra vien fizinis vaikų buvimas grupėje, bet jų aktyvus ir prasmingas dalyvavimas veiklose bei sėkminga socialinė integracija (Ališauskienė ir Miltienė, 2018).

Fizinis ugdymas yra svarbi ikimokyklinio ugdymo dalis, todėl būtina užtikrinti, kad kiekvienas vaikas galėtų dalyvauti judrioje veiklose, nepaisant savo individualių poreikių. Įtraukusis fizinis ugdymas apima veiklų pritaikymą – adaptuojamos taisyklės, naudojami alternatyvūs metodai ir priemonės, siekiant užtikrinti visavertį dalyvavimą (Lieberman ir Grenier, 2021).

Judėjimo negalią turintiems vaikams ikimokyklinėse veiklose galima pritaikyti veiklų erdvę, naudoti specializuotą įrangą ir taikyti individualizuotas mokymo strategijas: lengvesnius kamuolius, didesnius taikinius ar sėdimą padėtį, siekiant užtikrinti jų aktyvų dalyvavimą ugdymo procese (Rakaa ir kt., 2025). Regos sutrikimų turintiems vaikams taikomos lytėjimo ir garso priemonės, pvz., skambaliukais pažymėti kamuoliai ar skirtingos tekstūros kilimėliai (Lieberman ir Grenier, 2021). Klausos negalią turintiems vaikams padeda vaizdinės instrukcijos ir gestų kalbos pagrindai (Clayback ir kt., 2025).

Vaikams su intelekto sutrikimais ar mokymosi sunkumais būtinas užduočių paprastinimas, vizualizavimas, veiklos skaidymas į aiškius žingsnius ir individuali pagalba (Tarantino ir kt., 2022). ASS ar elgesio sutrikimų turintiems vaikams svarbi struktūra, rutina ir sensorinė aplinkos kontrolė – pvz., sumažintas triukšmas, vizualiniai dienotvarkės ženklai, pasirinkimo galimybės (Hodges ir kt., 2020).

Apibendrinant įtraukusis ugdymas fizinio ugdymo veiklose grindžiamas visų vaikų visaverčiu dalyvavimu – veiklos ir aplinka turi būti pritaikytos skirtingiems gebėjimams. Ši nuostata pabrėžia kontekstą, kuriame nagrinėjami tyrimo iškelti iššūkiai, t. y. uždavinys užtikrinti, kad visi vaikai, nepaisant SUP, galėtų dalyvauti bendrose fizinio ugdymo veiklose.

1.3.2. Įtraukaus fizinio ugdymo strategijos

Vienas iš svarbiausių įtraukaus fizinio ugdymo principų – universalaus dizaino mokymuisi taikymas. Juo remiantis, veiklos planuojamos iš anksto taip, kad kiekvienas vaikas turėtų pasirinkimo galimybių – kaip dalyvauti, kaip suprasti užduotį ir kaip pasiekti sėkmę (Lieberman ir Grenier, 2021).

Individualizavimas ir diferencijavimas taip pat yra svarbūs – vaikui siūloma tokia užduoties versija, kuri atitinka jo galimybes, o vertinamas jis pagal asmeninę pažangą, o ne lyginant su kitais (Tarantino ir kt., 2022).

Kooperatyvusis mokymasis ikimokykliniame amžiuje gali būti taikomas per estafetes, kuriose svarbus kiekvieno vaiko indelis. Tai stiprina socialinius įgūdžius ir mažina tarpusavio barjerus (Clayback ir kt., 2025).

Lietuvos kontekste įtraukusis ugdymas ikimokyklinėse įstaigose tampa visuotiniu reiškiniu nuo 2024 metų rugsėjo mėnesio, kai visos ugdymo įstaigos įpareigos priimti SUP turinčius vaikus į bendras grupes (ŠMSM, 2023). Įgyvendinant šiuos pokyčius, plečiamas specialistų tinklas, investuojama į infrastruktūrą ir mokytojų pasirengimą.

Ališauskienė ir Miltienė (2018) pažymi, kad įtrauktis – tai ne vien teisinis reglamentavimas, bet vertybinis ugdymo principas, grindžiamas pagarba, lygybe ir individualių poreikių atpažinimu. Tyrimai rodo, kad fizinis ugdymas ikimokyklinėse įstaigose tampa svarbia įtraukiojo ugdymo dalimi – tam pasitelkiamos specialiai pritaikytos erdvės, organizuojamos bendros veiklos ir skatinamas mokytojų bei specialistų bendradarbiavimas (Gentile ir kt., 2023).

Apibendrinant, literatūroje nurodomos įvairios strategijos (universalaus dizaino taikymas, užduočių diferencijavimas, komandinis darbas ir kt.), kurios padeda įtraukti vaikus su SUP į fizinį ugdymą. Šių strategijų aptarimas teorinėje dalyje sudaro pagrindą tyrime įvertinti, kaip jos praktiškai taikomos ikimokykliniame ugdyme ir ar padeda įveikti pedagogų patiriamus iššūkius, siejamus su tyrimo tikslu.

1.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo vaidmuo organizuojant fizinį ugdymą vaikams su SUP

1.4.1. Pedagogo vaidmuo įtraukiojo ugdymo procese (teoriniai aspektai)

Pedagogo nuostatos ir tikėjimas įtraukiojo ugdymo vertybėmis yra labai svarbūs – tyrimai rodo, kad daugelio pedagogų požiūris į vaikų su SUP įtraukimą yra gana palankus, ypač jei jie turi

tiesioginės darbo su šiais vaikais patirties (Tarantino ir kt., 2022). Kita vertus, vis dar pasitaiko atvejų, kai pedagogams stinga žinių apie SUP turinčius vaikus ir efektyvius ugdymo metodus, todėl jų pasitikėjimas savimi gali būti ribotas (Zabeli ir Gjelij, 2020). Dėl to pedagogams būtinas tinkamas profesinis pasirengimas ir nuolatinis kompetencijų tobulinimas, siekiant užtikrinti įtraukųjį ugdymą.

Pedagogo pareiga – kurti aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaustųsi saugus ir vertinamas. Tam būtina pritaikyti ugdymo turinį ir veiklas prie skirtingų vaikų gebėjimų, taikant universalaus dizaino principus, tokius kaip įvairios mokymosi priemonės, technologijos ir lankstus požiūris į individualius poreikius. Be to pedagogas turi atpažinti vaikų, turinčių SUP, specifinius poreikius ir parengti jiems individualizuotus ugdymo planus. Svarbu, kas pedagogas gerai suprastų kiekvieno vaiko raidos ypatumus, turimus sutrikimus bei tai, kaip šie veiksniai daro įtaką mokymuisi.

Mokslinėje literatūroje išskiriamos tam tikros pedagogo kompetencijos apima žinias apie vaikų raidą ir įvairių sutrikimų ypatumus bei gebėjimą atlikti vaikų pedagoginį vertinimą – laiku pastebėti ir identifikuoti vaiko specialiuosius poreikius (Oliynyk, 2021; Zabeli ir Gjelij, 2020). Pedagogas turi gebėti modifikuoti fizinio ugdymo užduotis, naudoti specialiąsias priemones ar technologijas, kad vaikas su SUP galėtų dalyvauti veikloje visaverčiai. Tyrimai nurodo, kad pedagogo empatija, kantrybė, emocinė savikontrolė ir motyvacija tobulėti yra reikšmingi veiksniai, lemiantys sėkmingą įtraukiojo ugdymo praktiką (Leonard ir Smyth, 2020). Pedagogas prisiima atsakomybę už tai, kad kiekvienas vaikas grupėje – taip pat ir turintis SUP – ne tik būtų fiziškai kartu su kitais, bet ir aktyviai dalyvautų veiklose bei pasiektų asmeninei pažangai svarbių rezultatų. Mokytojas turi nuolat stebėti vaiko daromą pažangą, vertinti, kas jam sekasi ar kelia sunkumų, atitinkamai keisti ar diferencijuoti ugdymo metodus.

Apibendrinant, pedagogo vertybinės nuostatos: žinios ir profesinės kompetencijos yra labai svarbios sėkmingai įtraukčiai – nepakankamas pasirengimas bei žinių stoka apsunkina fizinio ugdymo organizavimą vaikams su SUP. Ši išvada atliepia tyrimo hipotezę, kad būtent metodinio pasirengimo stoka ir poreikis tobulinti pedagogų kompetencijas yra esminiai veiksniai, lemiantys pedagogų patiriamus sunkumus.

1.4.2. Fizinis ugdymas: planavimas ir organizavimas įtraukiant vaikus su SUP (praktiniai aspektai)

Planuojant fizinio ugdymo veiklas ikimokyklinio ugdymo grupėse, kuriose dalyvauja vaikai su SUP, pedagogui svarbu atsakingai apgalvoti, kaip šias veiklas pritaikyti visų vaikų galimybėms. Veiklos turi būti įtraukios, prieinamos ir naudingos kiekvienam vaikui. Norint tai užtikrinti,

pedagogas turi gerai suprasti vaikų fizinius, jutiminius, pažintinius gebėjimus, bei elgesio ypatumus. Tyrimai pabrėžia, kad struktūruotos judėjimo programos ikimokyklinio ugdymo įstaigose gali būti labai naudingos vaikams su negalia, tačiau jas įgyvendinant pedagogui kyla įvairių iššūkių (Cheung ir kt., 2023). Dauguma pedagogų pripažįsta tokių programų naudą, tačiau kartu pastebi, jog būtina atsižvelgti į vaikų elgesio problemas ir kitus praktinius sunkumus (Cheung ir kt., 2023). Pedagogas, planuodamas fizinio ugdymo užduotis, taip pat turėtų numatyti diferenciaciją – t. y. įvairaus sudėtingumo užduotis ar pagalbą skirtingų gebėjimų vaikams.

Ikimokykliniame amžiuje vaikai su SUP dažnai priklauso nuo mokytojo inicijavimo ir nuolatinio skatinimo fizinio ugdymo metu – pedagogas turi tiesiogiai parodyti judesius, duoti aiškias instrukcijas sudaryti praktikos galimybes su bendraamžiais (Cheung ir kt., 2023). Fizinio ugdymo metu pedagogui dažnai tenka susidurti su įvairiais iššūkiais, ypač susijusiais su vaikų dėmesio stoka ar netipiniu elgesiu. Pavyzdžiui, vaikas, turintis autizmo spektro sutrikimą, gali nustoti dalyvauti veikloje arba pradėti elgtis nenusipėjamai, blaškytis. Todėl pedagogas turi iš anksto pasiruošti vizualines priemones, padedančias vaikui suprasti veiklos eigą, ir užtikrinti veiklų struktūruotumą.

Pedagogui svarbu reflektuoti ir vertinti fizinio ugdymo užsiėmimų efektyvumą. Remdamasis stebėjimu pedagogas koreguoja planus. Tyrimai pabrėžia, kad pedagogo pasitikėjimas savo gebėjimu mokyti įtraukiai ir susipažinimas su įtraukiojo ugdymo strategijomis tiesiogiai veikia tai, kiek mokytojas iš tikrųjų taiko šias strategijas praktikoje (Gentile ir kt., 2023).

Apibendrinant, fizinių veiklų planavimas ir pritaikymas vaikams su SUP reikalauja ypatingo pedagogo kruopštumo, kūrybiškumo ir nuolatinio reagavimo į situaciją. Šis aspektas pripažįstamas vienu sudėtingiausių pedagogo uždavinių organizuojant įtraukųjį ugdymą – tai atitinka tyrimo hipotezę, todėl empirinėje dalyje bus detalčiau analizuojama, su kokiais konkrečiais sunkumais susiduriama šioje srityje.

1.4.3. Gebėjimai dirbant su skirtingomis SUP turinčių vaikų grupėmis

Vaikams su skirtingais raidos sutrikimais reikalingi individualūs pritaikymai. ASS turintiems vaikams būtina aiški veiklų struktūra, numatyti veiksmų etapai bei vizualinės priemonės, kurios padeda jiems įsitraukti į bendras veiklas kartu su kitais vaikais. Pedagogas turėtų naudoti paveikslėlius, vizualinius tvarkaraščius (Tsamoura, 2020).

Vaikams, turintiems judėjimo sutrikimų, svarbu užtikrinti pritaikytą fizinę aplinką ir tinkamą sportinę ar žaidimų inventorių. Veiklos turi būti koreguojamos taip, kad atitiktų vaiko galimybes. Fizinė aplinka turi būti pritaikyta vaikų mobilumo galimybėms, nes tai leidžia aktyviau įsitraukti į fizines veiklas (UNICEF, 2018).

Regėjimo sutrikimų turintiems vaikams pedagogas turėtų mokėti aiškiai apibūdinti judesius žodžiais, padėti orientuotis aplinkoje bei skatinti savarankiškumą saugiose sąlygose. Tokiems vaikams reikalinga žodinė judesių instrukcija ir padidintas dėmesys aplinkos saugumui (Najmee ir kt., 2025).

Tuo tarpu vaikams, patiriantiems kalbos ar komunikacijos sunkumų, būtina teikti paprastas, aiškias ir vizualiai pagrįstas instrukcijas, kurios padeda suprasti užduotis ar dalyvauti veiklose. Įtraukdami komunikacines veiklas į žaidimus, pedagogai padeda vaikams lavinti kalbą ir aktyviau dalyvauti socialinėse situacijose (Gentile ir kt., 2023; Tarantino ir kt., 2022).

Dirbant su skirtingų sutrikimų turinčiais vaikais pedagogui reikalingos įvairios kompetencijos ir gebėjimai lanksčiai taikyti ugdymo metodus kiekvienai vaikų grupei. Tai išryškina įtraukiojo fizinio ugdymo kompleksiskumą ir siejasi su tyrimo tikslu – išsiaiškinti, kokių gebėjimų ir pagalbos reikia pedagogams, kad jie sėkmingai įveiktų šiuos skirtumus praktikoje.

1.4.4. Bendradarbiavimas su specialistais organizuojant fizinio ugdymo veiklas

Įtraukiant vaikus, turinčius SUP, ypač svarbus glaudus pedagogų ir įvairių sričių specialistų bendradarbiavimas. Kad fizinio ugdymo veiklos būtų tinkamai pritaikytos ir veiksmingos, ikimokyklinio ugdymo pedagogui neretai prireikia konsultacijų ir pagalbos iš kitų sričių profesionalų. Toks komandinis darbas atitinka įtraukiojo ugdymo gerosios praktikos principus – tyrimai patvirtina, kad bendras mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir tėvų konsultavimasis bei veikla vardan vaiko tikslų duoda geresnių rezultatų vaiko pasiekimams (Garcia-Melgar ir kt., 2022).

Moksliniai tyrimai išskiria keletą sąlygų, būtinų sėkmingam tarpdisciplininiam darbui įtraukties srityje. Visų pirma, reikalingi aiškūs komunikacijos būdai – reguliariems susitikimams ar aptarimams tarp pedagogo ir specialistų turi būti numatytas laikas, sutarta, kaip keičiamasi informacija (pvz., bendru užrašų sąsiuvinio, elektroniniu paštu ar trumpais susitikimais kiekvieną savaitę) (Garcia-Melgar ir kt., 2022). Antra svarbi sąlyga – visų komandos narių bendras požiūris į įtrauktį: pedagogai, specialistai ir tėvai turėtų siekti vieningo tikslo, akcentuojant vaiko dalyvavimo ugdymo procese svarbą. Trečia – būtinas nuolatinis profesinis tobulėjimas: komandos nariai turėtų kartu gilinti žinias, taikyti naujus metodus ir dalintis praktine patirtimi. Sėkmingam įtraukiamam ugdymui būtinas bendras pedagogų, specialistų ir tėvų supratimas apie įtraukų ugdymą bei reguliarius informacijos keitimasis (Garcia-Melgar ir kt., 2022). Pavyzdžiui, pedagogas gali pakviesti specialistą surengti trumpą pristatymą kolegoms apie darbą su konkrečių poreikių turinčiu vaiku.

Lietuvių mokslininkai taip pat pabrėžia visų suinteresuotų šalių – pedagogų, pagalbos specialistų, administracijos, tėvų – partnerystę kaip raktą į sėkmingą įtrauktį (Monkevičienė ir Galkienė, 2023). Pedagogas, organizuodamas fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP, neturėtų likti vienas spręsti iššūkių – jam prieinama specialistų komanda, su kuria bendradarbiaujant galima spręsti problemas.

Bendradarbiavimas su specialistais nėra papildomas aspektas, o būtina sąlyga kokybiškam įtraukiamam ugdymui. Pedagogas, veikdamas komandoje, gali pasiekti kur kas daugiau, nei veikdamas vienas. Kaip teigia tyrėjai, būtent bendras komandinis darbas ir dalijimasis atsakomybe yra kertiniai veiksniai, lemiantys įtraukiojo ugdymo sėkmę praktikoje (Garcia-Melgar ir kt., 2022; Monkevičienė ir Galkienė, 2023).

1.5. Fizinio ugdymo organizavimo iššūkiai ir gerosios praktikos pavyzdžiai

1.5.1. Fizinio ugdymo organizavimo iššūkiai

Nors fizinio ugdymo veiklų prieinamumas ikimokyklinio amžiaus vaikams, turintiems SUP, laikomas svarbia įtraukiojo ugdymo dalimi, praktikoje dažnai iškyla nemažai kliūčių. Viena pagrindinių – nepakankamos pedagogų kompetencijos, apsunkinančios veiksmingą tokio ugdymo organizavimą. Daugelis ikimokyklinio ugdymo pedagogų nėra pakankamai pasirengę dirbti su įvairių gebėjimų vaikais, jiems stinga žinių ir įgūdžių, kaip diferencijuoti veiklas ir pritaikyti užduotis pagal skirtingus vaikų poreikius (Lakkala ir kt., 2019). Tyrimai rodo, kad pedagogai palaiko įtraukimo idėją, tačiau abejoja, ar tai įmanoma praktiškai įgyvendinti dėl nepakankamo profesinio pasirengimo. Apžvelgus tarptautinius tyrimus nustatyta, jog daugelis mokytojų pasigenda specializuotų mokymų, kaip efektyviai įtraukti SUP turinčius vaikus į fizinio ugdymo veiklas (Karamani ir kt., 2024). Dėl šios priežasties jiems sudėtinga parinkti tinkamus metodus ir diferencijuoti užduotis, kad kiekvienas vaikas galėtų dalyvauti pagal savo galimybes (Lakkala ir kt., 2019; Karamani ir kt., 2024).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose neretai trūksta pritaikytos fizinės aplinkos ir specialiųjų priemonių, skirtų SUP turintiems vaikams. Mokslinėje apžvalgoje pažymima, kad riboti materialieji ištekliai ir nepakankama pagalba yra vieni dažniausių įtraukties barjerų fiziniame ugdyme (Karamani ir kt., 2024). Be papildomos pagalbos pedagogui sunku individualizuoti fizinio ugdymo veiklas kiekvienam vaikui, ypač jei grupėje yra didesnis SUP turinčių vaikų skaičius (Lakkala ir kt., 2019).

Ikimokyklinio amžiaus vaikams būdingi dėmesio sutelkimo sunkumai ir elgesio iššūkiai gali dar labiau išryškėti fizinio aktyvumo metu. Tyrimai su vaikais, turinčiais autizmo spektro

sutrikimų, atskleidė, jog sensoriniai sunkumai ir motorinės koordinacijos stoka apsunkina dalyvavimą fizinėje veikloje (Salar ir kt., 2024). Sensoriniai dirgikliai ar sudėtingos socialinės situacijos fizinio aktyvumo metu gali sukelti vaikams su SUP stiprų stresą, dėl kurio jie gali elgtis netinkamai arba visiškai atsisakyti dalyvauti veikloje. Motorinių įgūdžių atsilikimas – dažnas reiškinys tarp vaikų, turinčių raidos sutrikimų, - apsunkina jų galimybes atlikti užduotis kartu su bendraamžiais (Salar ir kt., 2024). Todėl pedagogams tenka nelengva užduotis – kurti aplinką, kuri būtų kartu saugi ir skatinanti vaiko aktyvumą, nuolat derinant aiškiai suplanuotas veiklas su lankstumu, reikalingu individualiems poreikiams atliepti.

Tyrimai rodo, kad SUP turintys vaikai dažnai pasižymi žemesniu spontanišku fizinio aktyvumo lygiu, mažesniu susidomėjimu sportinėmis veiklomis ir verčiau renkasi pasyvias, mažiau komplikotas veiklas (Salar ir kt., 2024). Vien tradicinių skatinimo būdų gali nepakakti – būtina rasti būdų sudominti kiekvieną vaiką (Lakkala ir kt., 2019). Mokytojui tenka nuolat kūrybiškai ieškoti motyvacinių priemonių: žaidybinio formato, vaikams patrauklių temų, teigiamo grįžtamojo ryšio, kad fizinio ugdymo veiklos teiktų džiaugsmą ir būtų priimtinos įvairių gebėjimų vaikams.

Tyrimai rodo, kad tėvai ne visada pakankamai skatina SUP turinčius vaikus fiziškai aktyviai leisti laiką – pvz., viename tyrime nustatyta, kad tėvų pagalba vaikams su negalia sportuoti dažnai apsiriboja vos viena veikla per savaitę (Alhumaid, 2024). Tai atskleidžia ribotą šeimos įsitraukimą, kuris gali kilti dėl laiko trūkumo, nepakankamos informacijos ar nerimo dėl galimų vaiko traumų. Trūkstant bendradarbiavimo su tėvais, pedagogams tampa sunkiau įgyvendinti įtraukiojo ugdymo tikslus, nes vaikui sudėtinga pritaikyti darželyje įgytus įgūdžius kasdienėje aplinkoje. Todėl pedagogai pabrėžia dialogo su tėvais svarbą, siekiant vieningo požiūrio ir tęstinumo skatinant vaiko fizinį aktyvumą (Lakkala ir kt., 2019). Įtraukaus fizinio ugdymo iššūkiai ikimokykliniame amžiuje yra daugialypiai – jie apima mokytojo kompetenciją, ugdymo aplinkos ir sąlygų pritaikymą, vaikų individualius poreikius bei motyvacijos skatinimą, taip pat glaudų bendradarbiavimą su šeima ir specialistais.

1.5.2. Gerosios praktikos pavyzdžiai

Nepaisant kylančių sunkumų, vis dažniau pasitaiko sėkmingų pavyzdžių, įrodančių, kad tinkamai pritaikius ugdymo aplinką ir metodikas, vaikai, turintys SUP, gali aktyviai ir su džiaugsmu dalyvauti fizinėje veikloje kartu su kitais vaikais. Viena iš efektyvių praktikų – kai ikimokyklinio ugdymo pedagogas bendradarbiauja su specialiaisiais pedagogais ar kineziterapeutais, taip užtikrinant, kad fizinio ugdymo veiklos būtų pritaikytos visų vaikų poreikiams. Lietuvoje pedagogai, dalyvavę įtraukiojo ugdymo projektuose, pažymi, kad jų taikomi

metodai tapo įvairesni ir lankstesni, o darbas komandoje su kitais specialistais padeda sėkmingiau planuoti ir vesti fizines veiklas (Lakkala ir kt., 2019). Tai rodo, jog dalijimasis gerąja patirtimi ir kvalifikacijos tobulinimas duoda apčiuopiamų rezultatų.

Kitas sėkmingas aspektas – ugdomosios veiklos pritaikymas ir kūrybiškumas. Kai kurie Lietuvos darželiai praktikuoja universalaus dizaino principus: judrieji žaidimai turi kelis sudėtingumo lygius, kad tiek stipresni, tiek silpnesni vaikai rastų sau tinkamą būdą įsitraukti. Taip pat naudojamos vaizdinės instrukcijos ir jutiminės priemonės padedančios vaikams suprasti užduotis ir jaustis saugiau (Karamani ir kt., 2024). Individualizuotos užduotys leidžia kiekvienam vaikui patirti sėkmę: jei vaikui sunku peršokti kliūtį, jam pasiūloma ją apeiti ar perlįsti, jei vaikas jautrus garsui – muzika pritildoma ar naudojamos ausinės. Gerosiose praktikose pedagogai dažnai naudoja mėgstamus vaikų personažus, istorijas ar teminius žaidimus, kad fizinė veikla teiktų džiaugsmą. Moksliniai tyrimai patvirtina tokių strategijų veiksmingumą pedagogai, kuriems pavyko įtraukti SUP vaikus dažniausiai orientavo užduotis į vaikų gebėjimus, suteikė vaikams pasirinkimo laisvę ir skatino tarpusavio bendradarbiavimą (Karamani ir kt., 2024).

Lietuvoje vykdomi ir projektai bei renginiai, skirti įtraukti vaikus su negalia į sportinę veiklą. Vienas pavyzdžių – Specialiosios olimpiados komiteto programa „Jaunieji atletai“, skirta 2-7 metų vaikams su intelekto sutrikimais. Ši programa, įgyvendinama ir mūsų šalyje, pasitelkia žaidimus ir nesudėtingas sporto užduotis, lavinančias pagrindinius motorinius įgūdžius. Tarptautinė patirtis rodo šios iniciatyvos efektyvumą: vos po dviejų mėnesių dalyvavimo „Young Athletes“ programoje vaikų motorinio vystymosi rodikliai atitinka net septyniais mėnesiais pažangesnį lygį, be to pastebimas ir vaikų socialinių įgūdžių pagerėjimas (Special Olympics, 2023).

Kitas tarptautinis gerosios patirties pavyzdys – vieningos sporto programos (Unified Sports), populiarios kai kuriose užsienio šalyse. Nors jos dažniau taikomos mokykliniame amžiuje, principas tinkamas ir ikimokyklinukams. Vaikams su SUP sudaromos komandos kartu su tipinės raidos bendraamžiais, ir jie drauge atlieka fizines veiklas ar sporto žaidimus. Tyrimai Jungtinėje Karalystėje parodė, kad tokios bendraamžių bendradarbiavimu grįstos programos didina visų dalyvių empatiją, gerina SUP turinčių vaikų savivertę ir ugdo socialinius ryšius (Karamani ir kt., 2024). Esminis sėkmės veiksnys – teigiamo mikroklimato kūrimas: kai vaikai jaučia komandą, palaikymą ir džiaugsmą veikla, mažėja atskirtis tarp skirtingų gebėjimų ugdytinių.

Apibendrinant, gerosios praktikos patirtis rodo, jog sudarius tinkamas sąlygas ir taikant tinkamus metodus vaikai, turintys SUP, gali sėkmingai dalyvauti fizinio ugdymo veiklose kartu su bendraamžiais. Ši teorinė įžvalga pagrindžia tyrimo tikslą – tyrime bus siekiama nustatyti, kokie sprendimai ir strategijos padeda įveikti praktikoje kylančius įtraukiojo ugdymo sunkumus.

2. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS

2.1. Tyrimo dizainas ir metodai

Šiame magistro baigiamajame darbe tyrimo tikslui pasiekti taikytas kiekybinis tyrimo metodas, siekiant ištirti, su kokiomis problemomis susiduria ikimokyklinio ugdymo mokytojai, organizuodami fizinio ugdymo veiklas integruojant vaikus, turinčius SUP. Šis „Tyrimo dizainas apima visų tyrimo elementų – nuo filosofinių prielaidų iki duomenų rinkimo ir analizės metodų – planavimą ir sąmoningą parinkimą, siekiant atsakyti į tyrimo klausimus. Pasirinkimas priklauso ne tik nuo tyrimo tikslo, bet ir nuo tyrėjo patirties bei tyrimo auditorijos“ (Creswell ir Creswell, 2018). Tyrimo duomenys buvo renkami standartizuota anketa, o gauti rezultatai analizuojami taikant aprašomosios statistikos metodus. Kadangi išanalizavus mokslinę literatūrą nepavyko rasti jau parengtos apklausos, kuri atitiktų šio tyrimo tikslus bei specifiką – orientuotąsi būtent į ikimokyklinio ugdymo pedagogų patirtį organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP – nusprendžiau anketą sudaryti savarankiškai. Klausimai suformuluoti remiantis teorine analizės dalimi, aktualiais moksliniais šaltiniais bei praktiniu kontekstu. Tyrime buvo taikomas aprašomasis (deskriptyvinis) dizainas, kuris leidžia pateikti faktinę informaciją apie esamą situaciją – pedagogų vertinimus, nuomones, patirtį, nesiekiant nustatyti kas sukelia tam tikras situacijas. (Creswell ir Creswell, 2018). Toks tyrimo dizainas pasirinktas todėl, kad pagrindinis tyrimo tikslas – ne paaiškinti, kodėl viena ar kita situacija susiklostė, o išryškinti, su kuo pedagogai susiduria realioje ugdymo praktikoje. „Kiekybiniai tyrimai leidžia apibendrinti didelės imties atsakymus ir daryti išvadas apie tiriamų reiškinių paplitimą bei ryškumą“ (Kardelis, 2016). Šis tyrimo tipas leidžia tiksliai aprašyti mokytojų patirtis, iššūkius ir nuomonę apie fizinio ugdymo organizavimą, integruojant vaikus su SUP.

Pasirinktas apklausos metodas, taikant struktūrizuotą anketą, leidžia efektyviai surinkti duomenis iš didesnės respondentų imties, suteikia galimybę apibendrinti rezultatus ir objektyviai juos interpretuoti (Bryman, 2016). „Anketa yra vienas dažniausiai taikomų duomenų rinkimo metodų kiekybiniuose tyrimuose, nes ji leidžia užtikrinti palyginamumą tarp respondentų bei sistemingai surinkti duomenis iš didelės imties“ (Saunders ir kt., 2019). Apklausos metodas ypač tinkamas tuomet, kai siekiama surinkti duomenis apie požiūrį, patirtį ir vertinimus – šiuo atveju, mokytojų, dirbančių su vaikais, turinčiais SUP, patirtį organizuojant fizinį ugdymą ikimokykliniame ugdyme. Šis tyrimas taip pat leidžia identifikuoti pagrindinius fizinio ugdymo integravimo trukdžius, kuriuos patiria pedagogai praktikoje. Standartizuota anketinė apklausa, sukurta remiantis naujausiais moksliniais šaltiniais ir praktinėmis rekomendacijomis.

Prieš pradedant tyrimą, tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslais, eiga ir etikos principais. Anketos įžangoje nurodyta, kad apklausa yra anoniminė, dalyvavimas – savanoriškas, o surinkti duomenys bus naudojami tik moksliniais tikslais, siekiant parengti magistro baigiamąjį darbą. Dalyviams nereikėjo pateikti asmens tapatybę atskleidžiančios informacijos, o visi atsakymai buvo kaupiami tik statistinei analizei. Respondentams taip pat buvo paaiškinta, kad klausimynas skirtas tik tiems pedagogams, kurie dirba su ikimokyklinio amžiaus vaikais ir organizuoja fizinio ugdymo veiklas, įskaitant vaikus su specialiaisiais ugdymosi poreikiais. Prieš pateikiant atsakymus, dalyviai buvo paprašyti įsivertinti, ar jie atitinka tikslinę tyrimo grupę.

Apklausa buvo vykdoma internetu, naudojant saugią apklausos platformą, užtikrinančią respondentų duomenų konfidencialumą ir saugojimą. Apklausos nuoroda buvo aktyviai platinama socialiniuose tinkluose – pedagogų bendruomenėms skirtose privačiose „Facebook“ grupėse. Be to, kreipiausi į ugdymo įstaigos, kurioje dirbu, vadovę su prašymu išplatinti anketą partnerinėms ugdymo įstaigoms, su kuriomis palaikomas bendradarbiavimas. Tokiu būdu buvo siekiama pasiekti platesnį tikslinei grupei priklausančių pedagogų ratą ir padidinti tyrimo imties įvairovę. Kadangi tyrimo forma buvo anoniminė, sutikimas dalyvauti buvo laikomas duotu tuomet, kai respondentai pradėjo pildyti anketą.

Anketą sudarė šeši teminiai klausimų blokai, atitinkantys tyrimo tikslą – išsiaiškinti, su kokiais sunkumais susiduria ikimokyklinio ugdymo mokytojai, organizuodami fizinio ugdymo veiklas integruojant vaikus su SUP. Pirmasis blokas skirtas išsiaiškinti bendruosius klausimus. Buvo pateikti klausimai apie pedagoginį darbo stažą, vaikų su SUP buvimą grupėje bei jų turimus sutrikimus. Antrasis blokas skirtas fizinio ugdymo organizavimo sunkumams – jame respondentai vertino įvairius iššūkius, susijusius su pasirengimu, veiklų pritaikymu, vaikų elgesiu, dėmesio valdymu, resursų trūkumu bei bendradarbiavimu su specialistais. Trečiajame bloke siekta įvertinti, kaip pedagogai vertina savo pasirengimą organizuoti fizinio ugdymo veiklas – nuo pasirengimo iki veiklos užbaigimo. Ketvirtasis blokas skirtas taikomoms strategijoms ir metodams: respondentai įsivertino, kaip dažnai naudoja individualų požiūrį, specialistų pagalbą, vaizdines priemones, modifikuotą aplinką. Penktajame bloke pateikti klausimai apie pedagogų poreikius ir paramą – jų nuomone, kokių išteklių ar pagalbos labiausiai trūksta, bei įsivertinta, ar įstaiga suteikia pakankamai metodinės pagalbos. Šeštasis blokas apėmė pedagogų požiūrį ir patirtis – kaip fizinio ugdymo veiklos prisideda prie vaikų integracijos, koks yra kitų vaikų požiūris į bendraamžius su SUP, ar tokios veiklos kelia stresą mokytojui, bei kaip ugdymo įstaiga prisitaiko fiziškai, ar įtraukiami tėvai. Paskutiniu klausimu respondentai galėjo pateikti savo pasiūlymus, kaip būtų galima pagerinti fizinio ugdymo organizavimą vaikams su SUP.

Pasirinkto tyrimo metodo tinkamumą patvirtina ir naujausi moksliniai tyrimai, analizuojantys įtraukiojo ugdymo problemas, vaikų fizinio ugdymo organizavimo iššūkius bei

pedagogų požiūrį į SUP integraciją. Pavyzdžiui, naujausi tyrimai pabrėžia, kad pedagogų požiūris į įtrauktį, jų pasitikėjimas savo gebėjimais bei susipažinimas su įtraukiojo ugdymo strategijomis gali turėti tiesioginę įtaką aktyvumo žaidimų taikymui pamokose (Gentilo ir kt., 2023). Be to, kiti tyrimai atskleidžia, kad mokytojai dažnai susiduria su įvairiais iššūkiais, įgyvendindami įtraukijį ugdymą, įskaitant nepakankamas žinias ir gebėjimus, reikalingus dirbant su SUP vaikais, bei ribotus išteklius (Karamani ir kt., 2024). Šie pavyzdžiai rodo, kad šiame tyrime taikoma kiekybinė strategija leidžia ne tik kiekybiškai įvertinti tiriamųjų atsakymus, bet ir juos analizuoti pasitelkiant statistinius metodus. Tai padeda užtikrinti duomenų interpretacijos aiškumą, tyrimo patikimumą ir rezultatų apibendrinimo galimybę.

2.2. Tyrimo dalyviai ir imtis

Tyrimo dalyvių imtis buvo renkama vadovaujantis tiksline atranka, pasirenkant tik tuos pedagogus, kurie tiesiogiai dalyvauja fizinio ugdymo veiklų organizavime ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo įstaigose. Į tyrimą buvo įtraukti ikimokyklinio, priešmokyklinio bei fizinio ugdymo pedagogai, aktyviai prisidedantys prie fizinio ugdymo veiklų planavimo ir įgyvendinimo su vaikais, turinčiais SUP. Tokia imtis buvo pasirinkta siekiant užtikrinti, kad tyrime dalyvautų asmenys, turintys tiesioginės praktinės patirties, susijusios su tyrimu.

Tiriamųjų atranka buvo vykdoma pasitelkiant patogiąją imtį – apklausos nuoroda platinta pedagogų bendruomenėms skirtose socialinių tinklų grupėse bei susisiekiama su kitomis ikimokyklinio ugdymo įstaigomis. Tyrimas buvo vykdomas anonimiškai, todėl tikslus dalyvių skaičius pateikiamas po duomenų surinkimo ir analizės pabaigos 97 pedagogai. Jų pedagoginio darbo stažas nuo 1 iki 40 metų. Tačiau tolesnei analizei buvo atrinkti 84 pedagogų atsakymai, kadangi tik šie pedagogai nurodė, jog jų grupėje ugdomi vaikai su SUP. Likusių 13 pedagogų, neturinčių vaikų su SUP, atsakymai buvo pašalinti iš tolimesnės analizės.

Remiantis mokslinės literatūros analize, tikslinga tyrimo dalyvių atranka yra pagrįsta tuo, kad respondentus vienija bendra praktinė patirtis ir jie susiduria su panašiais iššūkiais (Creswell ir Poth, 2018). Tokia atranka padeda užtikrinti, kad tyrimo tikslas būtų pasiektas, o surinkta informacija būtų patikima ir susijusi su nagrinėjama problema. Šiame tyrime svarbu tai, ar dalyviai atitinka nustatytus tyrimo kriterijus, nes tik tokiu būdu galima pagrįstai interpretuoti gautus rezultatus (Fink, 2017).

Dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas, o respondentai buvo kviečiami užpildyti anketą internetu, todėl negalima tiksliai užtikrinti visų Lietuvos pedagogų įtraukties. Vis dėlto, siekta kuo platesnio pedagogų spektro – į tyrimą įtraukti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir fizinio ugdymo specialistai, turintys įvairios pedagoginės patirties ir dirbantys skirtingose įstaigose. Tai leidžia

teigti, kad surinkti duomenys atspindi įvairiapusę pedagogų praktiką organizuojant fizinį ugdymą vaikams su SUP.

Tyrimo dalyvių anonimiškumas buvo užtikrintas: anketoje nebuvo reikalaujama nurodyti vardo, pavardės ar kitos identifikuojamos informacijos. Respondentai taip pat buvo informuojami apie tyrimo tikslą, duomenų naudojimo pobūdį ir savo teises atsisakyti dalyvauti ar nutraukti dalyvavimą bet kuriuo metu. Tokiu būdu buvo laikomasi etinių tyrimo principų, atitinkančių socialinių mokslų tyrimo etikos standartus (Matulionis, 2014).

Anketą sudarė uždari klausimai, pateikti taikant Likerto skalę, siekiant įvertinti respondentų požiūrį ir patirtį, bei keletas atvirų klausimų, norint sužinoti pedagoginio darbo stažą bei leidžiantis pateikti pasiūlymus. Klausimų eiliškumas buvo sudarytas remiantis loginės struktūros principais – nuo bendresnių aspektų (pedagoginis darbo stažas, vaikų su SUP buvimas grupėje) iki konkrečių iššūkių, naudojamų metodų.

Apklausa buvo sukurta naudojant internetinę platformą apklausa.lt, kurioje buvo užtikrintas vienkartinis atsakymas iš vieno IP adreso, o vidutinė apklausos trukmė siekė apie 5 minutes. Apklausos forma buvo išplatinta 2025 metų kovo pradžioje ir buvo aktyvi mėnesį ir kelias savaites.

2.3. Tyrimo organizavimas

Duomenų rinkimui šiame tyrime buvo naudota struktūrizuota anketa, sukurta remiantis aktualia mokslinių šaltinių analize apie įtraukųjį ugdymą, vaikų su SUP integraciją bei fizinio ugdymo reikšmę ugdymo procese (Gentilo ir kt., 2023; Karamani ir kt., 2024). Anketos turinys taip pat buvo grindžiamas ankstesniais pedagoginių tyrimų principais, orientuotais į praktinę pedagogų patirtį ir iššūkius praktikoje, įtraukties strategijų taikymą (Karamani ir kt., 2024), fizinio ugdymo integravimą ugdymo veiklose (McGowan ir kt., 2023) bei mokytojų pasirengimą dirbti su SUP vaikais (Haegle ir Kirk, 2019).

2.4. Matematinės statistikos metodai

Statistinė duomenų analizė atlikta taikant aprašomosios statistikos metodus. Pedagogų atsakymų rezultatai pateikti apskaičiuojant dažnius (n) ir procentines reikšmes (%), o kai kuriems teiginiams – vidurkius, standartinius nuokrypius, medianą, minimalią ir maksimalią reikšmę. Skaičiavimai atlikti naudojantis *Microsoft Excel* programa.

Aprašomoji statistika naudota siekiant išanalizuoti pedagogų patirtį organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP. Buvo įvertintos pedagogų patirtys ir iššūkiai, susiję su fizinio ugdymo veiklų organizavimu, taikomomis strategijomis, bendradarbiavimu su tėvais bei

specialistais, fizinės aplinkos pritaikymu. Įvertinti pedagogų pasiskirstymai pagal demografinius ir profesinius rodiklius bei išanalizuoti dažniai, procentai, vidurkiai, standartiniai nuokrypiai, medianos, mažiausios ir didžiausios reikšmės.

Vertinat pedagogų požiūrį, iššūkius bei taikomas strategijas organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP, buvo taikyta Likerto skalė. Atsakymų vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai buvo apskaičiuoti siekiant nustatyti pedagogų atsakymų tendencijas. Vidurkio reikšmė interpretacijai naudota kaip indikatorius, leidžiantis suprasti, kiek pedagogai sutinka ar nesutinka su pateiktais teiginiais.

Ši analizė padėjo įvertinti, kaip pedagogai vertina pasirengimą vesti fizinio ugdymo veiklas, kokius iššūkius patiria, kaip dažnai ir kokias taiko įtraukiojo ugdymo strategijas.

3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Prieš analizuojant mokytojų požiūrį į fizinio ugdymo organizavimą vaikams su SUP, svarbu įvertinti jų darbo patirtį ikimokyklinio ugdymo srityje. Darbo stažas gali turėti įtakos mokytojų gebėjimui atpažinti vaikų poreikius, taikyti veiksmingus metodus bei teikti pasiūlymus dėl fizinio ugdymo veiklų tobulinimo.

1 lentelė. Darbo patirtis ikimokykliniame ugdyme (metais)

Darbo patirtis	Dažnis	Procentai
Iki 1 metų	10	11,9
1-5 metai	30	35,7
6-10 metų	20	23,8
11-15 metų	15	17,9
16 ir daugiau metų	9	10,7

Analizuojant respondentų (N=84) darbo patirties pasiskirstymą ikimokyklinio ugdymo srityje žr. 1 lentelę), matyti, kad dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų turi 1-5 metų darbo patirtį – šią grupę sudaro 35,7 % (N=30) respondentų. Mokytojai, turintys 6-10 metų darbo patirtį 23,8% (N=20). 11-15 metų darbo stažą turintys respondentai 17,9% (N=15). Apklaustieji iki vienerių metų patirties 11,9% (N=10). Mažiausia dalis apklaustųjų turi 16 ir daugiau metų patirtį 10,7% (N=9). Tyrime dalyvavusių pedagogų profesinė patirtis yra gana įvairi, tačiau vyrauja vidutinę patirtį turintys pedagogai.

Apibendrinant respondentų darbo patirtį ikimokyklinio ugdymo srityje, matyti, kad vidutinė darbo patirtis sudarė 12,3 metų, o tai rodo, kad dauguma respondentų turi sukaupę reikšmingą praktinę patirtį dirbant su ikimokyklinio amžiaus vaikais. Standartinis nuokrypis (SD=9,6 metų) rodo didelę darbo stažo įvairovę tarp apklaustųjų. Mažiausia darbo patirtis siekė 0,3 metų, o didžiausia – 40 metų ir tai parodo, kad tyrime dalyvavo tiek visai neseniai pradėję dirbti, tiek ilgametę patirtį turintys mokytojai. Mediana – 10 metų. Šie rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad apklausos rezultatai atspindi įvairialypę pedagogų patirtį, o tai didina surinktų duomenų pagrįstumą ir leidžia tikėtis įvairiapusių išvalgų apie fizinio ugdymo veiklų organizavimą vaikams su SUP.

2 lentelė. Respondentų darbo patirties ikimokykliniame ugdyme statistika.

Statistinis rodiklis	Reikšmė (metais)
Vidurkis	12,3
Standartinis nuokrypis	9,6
Mediana	10
Mažiausia reikšmė	0,3
Didžiausia reikšmė	40

a) *Pedagogų susiduriami sunkumai organizuojant fizinį ugdymą vaikams su SUP*

Respondentų atsakymai rodo, kad daugiausia mokytojų dirba grupėse, kuriose yra 3 vaikai su SUP – tai nurodė 27,4% (N=23) respondentų. 1 vaikas su SUP grupėje 21,4% (N=18), 2 vaikai 17,9% (N=15). 67% (n=56) visų respondentų nurodė, kad jų grupėse yra nuo 1 iki 3 vaikų su SUP,

Taip pat nemaža dalis mokytojų nurodė, kad grupėse yra 5 ar daugiau vaikų su SUP – 29,3% (N=28) visų respondentų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad kai kuriuose darželiuose integruojama žymiai daugiau vaikų su individualiais poreikiais, šie duomenys atskleidžia didelę vaikų su SUP skaičiaus įvairovę grupėse, o tai turi tiesioginį poveikį pedagoginio darbo planavimui, individualizavimui ir fizinio ugdymo veiklų pritaikymui.

3 lentelė. Vaikų su SUP skaičius grupėje.

Vaikų skaičius	Dažnis	Procentai (%)
1 vaikas	18	21,4
2 vaikai	15	17,9
3 vaikai	23	27,4
4 vaikai	6	7,1
5 vaikai	10	11,9
6 vaikai	4	4,8
7 vaikai	1	1,2
8 vaikai	1	1,2
10 vaikų	6	7,1

4 lentelės duomenys rodo, kad vidutinis vaikų su SUP skaičius grupėje yra 3,5, o mediana – 3, tai reiškia, kad pusėje atvejų grupėse yra 3 arba mažiau vaikų su SUP. Mažiausias nurodytas vaikų skaičius – 1, o didžiausias – 10, o tai parodo didelę įvairovę tarp respondentų. SD – 2,4, rodantis, kad vaikų skaičius skirtingose grupėse vidutiniškai svyruoja $\pm 2,4$ vaiko nuo vidurkio. Tai rodo skirtingą pedagogų darbo krūvį bei įtraukties įgyvendinimo mastą įvairiose ugdymo įstaigose.

4 lentelė. Vaikų su SUP skaičius grupėje statistika.

Statistinis rodiklis	Reikšmė (vaikų skaičius)
Vidurkis	3,5
Standartinis nuokrypis	2,4
Mediana	3
Mažiausia reikšmė	1
Didžiausia reikšmė	10

5 lentelėje pateikiami duomenys apie SUP su kuriais mokytojai susiduria savo ugdymo grupėse. Reikšminga tai, kad pateiktų dažnių suma viršija respondentų skaičių (N=84), nes vienas vaikas gali turėti kelis SUP ir priklausyti kelioms kategorijoms, todėl mokytojai pažymėjo daugiau nei vieną sutrikimo tipą.

Didžiausią dalį sudaro kalbos ir komunikacijos sutrikimai – juos nurodė 29% (N=61). Antroje vietoje pagal dažnį – emocijų ir elgesio sutrikimai, kuriuos įvardijo 26% (N=26). Autizmo

spektro sutrikimas sudaro 16% (N=34), judėjimo sutrikimai – 12% (N=26). Mažesnę dalį sudaro regos sutrikimai 10,0% (N=20), intelekto sutrikimai 4% (N=8) ir klausos sutrikimai 3% (N=6).

Šie duomenys atskleidžia, kad didžioji dalis mokytojų susiduria su vaikais, turinčiais kalbos, elgesio ar autizmo spektro sutrikimų, o tai reikalauja skirtingų fizinio ugdymo pritaikymo strategijų. Toks pasiskirstymas padeda geriau suprasti, kokių kompetencijų ar resursų mokytojams dažniausiai reikia, organizuojant fizinio ugdymo veiklas.

5 lentelė. *Specialieji ugdymo poreikiai su kuriais susiduria savo grupėje.*

SUP	Dažnis	Procentai (%)
Kalbos ir komunikacijos sutrikimai	61	29,0
Emocijų ir elgesio sutrikimai	54	26,0
Autizmo spektro sutrikimai	34	16,0
Judėjimo sutrikimai	26	12,0
Regos sutrikimai	20	10,0
Intelekto sutrikimai	8	4,0
Klausos sutrikimai	6	3,0

Šia lentele siekta išsiaiškinti, su kokiais sunkumais pedagogai dažniausiai susiduria organizuodami fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP. Atsakymų analizė leidžia identifikuoti pagrindines sritis, kuriose mokytojams kyla didžiausi iššūkiai – tai itin svarbu planuojant tolesnius švietimo pagalbos stiprinimo veiksmus ir mokytojų kompetencijų ugdymą.

Kaip rodo 6 lentelė, dažniausiai kaip didelis iššūkis buvo įvardijami dėmesio sutelkimo iššūkiai fizinio ugdymo metu 41,6% (N=35), elgesio iššūkiai fizinio ugdymo metu 41,7% (N=35), bei nepakankamas mokytojų pasiruošimas 35,7% (N=30).

Taip pat išskiriamas fizinių veiklų pritaikymo sudėtingumas, kur 38,1% (N=32) respondentų pažymėjo, kad tai vidutinio sunkumo iššūkis, o 28,6% (N=24) – didelis iššūkis. Nepakankamas ugdymo įstaigos aprūpinimas specialiosiomis priemonėmis buvo įvardytas kaip vidutinio sunkumo 29,8% (N=25) ir didelis iššūkis 28,6% (N=24).

Bendradarbiavimo su specialistais trūkumas taip pat aktuali problema – 25% (N=21) respondentų pažymėjo, kad tai didelis iššūkis, o 22,6% (N=19) – vidutinio sunkumo.

Ši apibendrinamoji analizė parodė, kad daugeliui pedagogų fizinio ugdymo organizavimas vaikams su SUP kelia įvairių iššūkių, todėl svarbu gilintis į kiekvieną jų atskirai, siekiant rasti tikslingus sprendimus bei suteikti reikiamą pagalbą.

6 lentelė. Respondentų vertinimas apie pagrindinius fizinio ugdymo organizavimo iššūkius dirbant su vaikais, turinčiais SUP

Iššūkis	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Nepakankamas mokytojų pasiruošimas	Visiškai nesusiduriu	8	9,5
	Tai man menkas iššūkis	14	16,7
	Neturiu nuomonės	4	4,8
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	28	33,3
	Tai man didelis iššūkis	30	35,7
Fizinių veiklų pritaikymo sudėtingumas	Visiškai nesusiduriu	8	9,5
	Tai man menkas iššūkis	17	20,2
	Neturiu nuomonės	3	3,6
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	32	38,1
	Tai man didelis iššūkis	24	28,6
Elgesio iššūkiai fizinio ugdymo metu	Visiškai nesusiduriu	3	3,6
	Tai man menkas iššūkis	16	19,0
	Neturiu nuomonės	2	2,4
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	28	33,3
	Tai man didelis iššūkis	35	41,7
Dėmesio sutelkimo iššūkiai fizinio ugdymo metu	Visiškai nesusiduriu	4	4,8
	Tai man menkas iššūkis	14	16,7
	Neturiu nuomonės	3	3,6
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	28	33,3
	Tai man didelis iššūkis	35	41,6
Nepakankamas ugdymo įstaigos aprūpinimas specialiomis priemonėmis	Visiškai nesusiduriu	13	15,5
	Tai man menkas iššūkis	18	21,4
	Neturiu nuomonės	4	4,8
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	25	29,8
	Tai man didelis iššūkis	24	28,6
Bendradarbiavimo su specialistais trūkumas	Visiškai nesusiduriu	7	8,3
	Tai man menkas iššūkis	19	22,6
	Neturiu nuomonės	5	6,0
	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	32	38,1
	Tai man didelis iššūkis	21	25,0

Siekiant išsamiau įvertinti, kaip mokytojai vertina fizinio ugdymo organizavimo iššūkius dirbant su vaikais, turinčiais SUP, buvo apskaičiuoti kiekvieno teiginio vidurkis, SD, mediana, mažiausia ir didžiausia reikšmė. Duomenys pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Iššūkių, susijusių su fizinio ugdymo organizavimu vaikams su SUP, vertinimų analizės statistiniai duomenys

Teiginys	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Mediana	Mažiausia reikšmė	Didžiausia reikšmė
Nepakankamas mokytojų pasiruošimas	3,7	1,4	4	1	5
Fizinių veiklų pritaikymo sudėtingumas	3,6	1,4	4	1	5
Elgesio iššūkiai fizinio ugdymo metu	3,9	1,2	4	1	5
Dėmesio sutelkimo iššūkiai fizinio ugdymo metu	3,9	1,3	4	1	5
Nepakankamas ugdymo įstaigos aprūpinimas specialiomis priemonėmis	3,4	1,5	4	1	5
Bendradarbiavimo su specialistais trūkumas	3,5	1,3	4	1	5

Nepakankamas mokytojų pasiruošimas remiantis statistine analize, vidurkis – 3,7, o tai rodo, kad didžioji dalis respondentų šį veiksnį įvertino kaip vidutinio sunkumo iššūkis ar dideliu iššūkiu. Mediana – 4, tai reiškia, kad pusė respondentų šį iššūkį vertino ketvirtuoju arba penktuoju balu penkiabalėje Likerto skalėje. SD – 1,4 rodo, jog atsakymai pasiskirstė gana įvairiai, kai kuriems šis teiginys atrodė mažiau aktualus, o kitiems – itin svarbus. Mažiausia reikšmė – 1, didžiausia – 5, respondentų nuomonės svyravo nuo visiško neigimo iki maksimalaus svarbos pripažinimo. Tai leidžia teigti, kad mokytojų pasirengimas dirbti su vaikais, turinčiais SUP, vertinamas nevienodai, tačiau vidutiniškai laikomas gana reikšmingu iššūkiu.

Fizinių veiklų pritaikymo sudėtingumas vidurkis – 3,6 rodo, kad respondentai fizinių veiklų pritaikymą vaikams su SUP vertina gana reikšmingą iššūkį. Mediana – 4, pusė respondentų šiam teiginiui skyrė ketvirtą ar penktą įvertinimą, tai leidžia manyti, kad fizinių veiklų pritaikymas daugumai mokytojų kelia iššūkių. SD – 1,4 rodo, kad nuomonės šiuo klausimu taip pat gana išsiskyrė, o mažiausia reikšmė – 1, didžiausia – 5, parodo, kad patirtys labai įvairios. Tai reiškia, kad fizinio ugdymo pritaikymas vaikams su SUP yra viena iš sričių, kuriai reikia daugiau dėmesio organizuojant ugdymo procesą.

Elgesio iššūkiai fizinio ugdymo metu gavo aukščiausią vidurkį – 3,9, taip pat ir mediana 4, tai rodo, kad dauguma pedagogų elgesio iššūkius fizinio ugdymo metu laiko vienais reikšmingiausių. SD – 1,2 – šiek tiek mažesnis nei ankstesnių teiginių, reiškia, kad respondentų nuomonės buvo šiek tiek labiau sutapusios. Atsakymai parodo, kad elgesio valdymas fizinio ugdymo metu yra dažnas iššūkis integruojant vaikus su SUP.

Dėmesio sutelkimo iššūkiai fizinio ugdymo metu vidurkis – 3,9, mediana – 4, SD – 1,2. Tai rodo, kad dėmesio koncentracijos sunkumai fizinio ugdymo veiklų metu yra vieni dažniausiai patiriamų iššūkių. Didelė dalis respondentų šį iššūkį vertino kaip „vidutinio sunkumo“ ar „didelį“. Mažiausia reikšmė – 1, didžiausia – 5, o tai rodo, kad nuomonės šiek tiek skiriasi, bet bendra tendencija rodo reikšmingą problemos svarbą. Šie rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad vaikų gebėjimas sutelkti dėmesį yra vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką sėkmingam fizinio ugdymo organizavimui vaikams su SUP.

Nepakankamas ugdymo įstaigos aprūpinimas specialiomis priemonėmis šiame teiginyje vidurkis – 3,4, mediana – 4, tai rodo, kad dauguma respondentų šį etapą vertina kaip vidutinio sunkumo ar didesnę iššūkį. Didelis SD – 1,5 atskleidžia didelę nuomonių įvairovę – vieni mokytojai išvelgia aiškių priemonių trūkumą, o kiti šios problemos neakcentuoja. Mažiausia reikšmė – 1, didžiausia – 5, rodo, kad šis klausimas yra labai individualus ir priklauso nuo konkrečios įstaigos aprūpinimo lygio.

Bendradarbiavimo su specialistais trūkumas rodo, kad vidurkis – 3,5, SD – 1,3, mediana – 4. Tai rodo, kad didžioji dalis respondentų šį aspektą įvertino kaip vidutinio sunkumo ir didelį

iššūkį. Mažiausia reikšmė – 1, didžiausia – 5, o tai rodo, kad patirtys skiriasi – dalis pedagogų bendradarbiavimo trūkumą jaučia stipriai, kiti – visai ne. Rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad ne visose ugdymo įstaigose yra užtikrinamas efektyvus bendradarbiavimas su specialiaisiais pedagogais, logopedais, kineziterapeutais ar psichologais, o tai gali trukdyti kokybiškai įgyvendinti fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP.

Šios lentelės analizė leidžia įvertinti, kaip mokytojai vertina pasirengimą vesti fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP, atsižvelgiant į visą ugdymo procesą. Įtraukus visus proceso etapus galima nustatyti, kuriose grandyse pedagogai susiduria su didžiausiais sunkumais.

8 lentelė. Pasirengimas vesti fizinio ugdymo veiklą vaikams su SUP, atsižvelgiant į visą procesą – nuo persirengimo iki veiklos užbaigimo

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Persirengimo metu	Labai prastai	2	2,4
	Prastai	16	19,0
	Vidutiniškai	21	25,0
	Gera	35	41,7
	Labai gerai	10	11,9
Judėjimo ir veiklų metu	Labai prastai	11	12,8
	Prastai	27	31,4
	Vidutiniškai	15	17,4
	Gera	28	32,6
	Labai gerai	5	5,8
Komunikacijos ir bendravimo metu	Labai prastai	12	14,3
	Prastai	26	31,0
	Vidutiniškai	20	23,8
	Gera	20	23,8
	Labai gerai	6	7,1
Veiklos užbaigimo ir grįžimo į grupės metu	Labai prastai	2	2,4
	Prastai	17	20,2
	Vidutiniškai	22	26,2
	Gera	34	40,5
	Labai gerai	9	10,7

Rezultatai parodė, kad didžiausią pasitenkinimą mokytojai išreiškė veiklos užbaigimo ir grįžimo į grupę etapu – 40,5% mokytojų teigė, kad šis etapas vyksta gerai, o 10,7% - labai gerai. Panašiai teigiami vertinimai išryškėjo ir vertinant persirengimo etapą: 41,7% respondentų jį vertino kaip gerą, o 11,9% - kaip labai gerą.

Judėjimo ir veiklų metu mokytojų vertinimai buvo šiek tiek kritiškesni – nors 32,6% mokytojų šį etapą vertino gerai, 31,4% mokytojų nurodė, kad šis etapas jiems vyksta prastai. Komunikacijos ir bendravimo metu atsiskleidė dar ryškesni iššūkiai: 31% pedagogų nurodė, kad šis etapas jiems kelia sunkumų, o 14,3%, kad jis vyksta labai prastai.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojai geriausiai vertina pradžios (persirengimo) ir pabaigos (grįžimo į grupę) etapus, o daugiausia iššūkių kyla organizuojant judėjimo ir veiklų metu. Šie rezultatai leidžia identifikuoti svarbiausias sritis, kur reikalinga didesnė metodinė pagalba ar papildomos priemonės.

9 lentelė. *Pasirengimo vesti fizinio ugdymo veiklą vaikams su SUP statistiniai rodikliai pagal proceso etapus*

Teiginys	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Mediana	Mažiausia reikšmė	Didžiausia reikšmė
Persirengimo metu	3,4	1	4	1	5
Judėjimo ir veiklų metu	2,9	1,2	3	1	5
Komunikacijos ir bendravimo metu	2,8	1,2	3	1	5
Veiklos užbaigimo ir grįžimo į grupės metu	3,4	1	4	1	5

Persirengimo metu vidurkis – 3,4 balo. Tai reiškia, kad dauguma pedagogų šį etapą vertina „vidutiniškai“ arba „gerai“. Mediana taip pat 4, o SD – 1, rodantis, kad nuomonės išsiskiria, tačiau polinkis yra link teigiamo vertinimo.

Judėjimo ir veiklų metu vidurkis – 2,9 rodo, kad mokytojai čia dažniau patiria sunkumų, o pasirengimams veikloms šioje fazėje vertinamas svyruojant tarp „prastai“ ir „vidutiniškai“. SD – 1,2, kas rodo didesnę atsakymų išsiskirstymą.

Komunikacijos ir bendravimo metu gautas panašus rezultatas – vidurkis 2,8 balo. Tai parodo, kad šis etapas taip pat kelia iššūkių mokytojams, ypač kai kalbama apie bendravimą su vaikais, turinčiais SUP. SD – 1,2, o mediana – 3, kas rodo, jog dalis pedagogų šį etapą vertina pakankamai neigiamai.

Veiklos užbaigimo ir grįžimo į grupę metu vidurkis siekia 3,4. Tai rodo, kad šis etapas dažniausiai vertinamas teigiamai – kaip ir persirengimo metu. Mediana 4, o SD – 1.

b) Naudojami metodai ir strategijos įtraukčiai užtikrinti fizinio ugdymo metu

10 lentelė. *Pedagogų taikomos strategijos ir metodai fizinio ugdymo veikloms organizuoti vaikams su SUP*

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Individualus požiūris ir pritaikytos užduotys	Taikau labai dažnai	13	15,5
	Dažnai	34	40,5
	Kartais	29	34,5
	Retai	6	7,1
	Visiškai netaikau	2	2,4
Pagalba iš mokytojų padėjėjų ar specialistų	Taikau labai dažnai	10	11,9
	Dažnai	26	31,0
	Kartais	29	34,5
	Retai	15	17,9
	Visiškai netaikau	4	4,7
Vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas	Taikau labai dažnai	13	15,5
	Dažnai	51	60,7
	Kartais	15	17,9
	Retai	5	5,9
	Visiškai netaikau	0	0
Vaizdinės ar jutiminės priemonės	Taikau labai dažnai	13	15,5
	Dažnai	41	48,8
	Kartais	23	27,4
	Retai	5	5,9
	Visiškai netaikau	2	2,4

Specialiai pritaikyta aplinka (modifikuoti pratimai, speciali įranga)	Taikau labai dažnai	10	11,9
	Dažnai	28	33,3
	Kartais	29	34,5
	Retai	12	14,3
	Visiškai netaikau	5	5,9

Remiantis 10 lentelės duomenimis, matosi, kad dažniausiai taikoma strategija yra vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas – 60,7% (N=51) pedagogų nurodė tai darantys dažnai, o 15,5% (N=13) – labai dažnai. Tai rodo, kad mokytojai vertina bendradarbiavimą tarp vaikų kaip veiksmingą integracijos priemonę.

Kita plačiai taikoma strategija – vaizdinės ar jutiminės priemonės. Jas dažnai taiko 48,8% (N=41) respondentų, o dar 15,5% (N=13) – labai dažnai. Tai atskleidžia priemonių vizualumą ir sensorinį pobūdį kaip ypač tinkamą būdą įtraukti vaikus su SUP į fizinę veiklą.

Individualų požiūrį ir pritaikytas užduotis dažnai taiko 40,5% (N=34), o dar 15,5% (N=13) – labai dažnai, tačiau net 34,5% nurodo, kad taiko tik kartais. Tai rodo, kad nors individualizavimas laikomas svarbia priemone, jo taikymas dar nėra nuoseklus.

Specialiai pritaikytą aplinką (modifikuotus pratimus ar įrangą) dažnai taiko 33,3% (N=28), kartais – 34,5% (N=29), o labai dažnai – 11,9% (N=10). Tai rodo, kad šios priemonės dažnai priklauso nuo turimų resursų ir įrangos prieinamumo.

Mažiausiai dažnai naudojama strategija – pagalba iš mokytojų padėjėjų ar specialistų. Tik 11,9% (N=10) ją taiko labai dažnai, o net 17,9% (N=15) – tik retai, 4,7% – visai netaiko. Tai rodo specialistų trūkumą įstaigose arba nepakankamą jų įtraukimą į fizinio ugdymo organizavimą.

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai dažniausiai taiko į vaikų bendradarbiavimą ir vaizdinį jutiminį ugdymą orientuotas strategijas, o specialistų pagalbos ir aplinkos pritaikymo srityse vis dar egzistuoja tam tikri iššūkiai.

11 lentelė. *Mokytojų taikomų strategijų ir metodų statistiniai rodikliai.*

Teiginys	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Mediana	Mažiausia reikšmė	Didžiausia reikšmė
Individualus požiūris ir pritaikytos užduotys	2,4	0,9	2	1	5
Pagalba iš mokytojų padėjėjų ar specialistų	2,7	1	3	1	5
Vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas	2,1	0,7	2	1	4
Vaizdinės ar jutiminės priemonės	2,3	0,9	2	1	5
Specialiai pritaikyta aplinka (modifikuoti pratimai, speciali įranga)	2,7	1	3	1	5

Individualus požiūris ir pritaikytos užduotys. Vidurkis siekia 2,4 balo, o mediana – 2, tai rodo, jog ši strategija dažniausiai taikoma „kartais“ arba „dažnai“. SD (0,9) rodo nuomonių išsiskyrimą, kurie svyruoja nuo 1 iki 5 balų. Tai rodo, kad dalis mokytojų individualizavimą taiko nuosekliai, tačiau kiti – retai arba visai netaiko. Atsižvelgiant į įtraukiojo ugdymo principus, šio rezultato tobulinimas būtų reikšmingas vaikų įtraukimui.

Pagalba iš mokytojų padėjėjų ar specialistų. Vidurkis – 2,7, mediana – 3. Tai reiškia, kad strategija taikoma „kartais“ arba „dažnai“, tačiau išsiskiria respondentų nuomonės SD (1). Nors pagalbos poreikis yra įvardijamas kaip svarbus (tai patvirtino ir atviri atsakymai), praktikoje ši strategija dar nėra sistemingai įgyvendinama.

Vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas. Vidurkis – 2,1, mediana – 2, SD (0,7). Tai rodo, kad dauguma pedagogų šią strategiją įgyvendina gana dažnai, o atsakymų pasiskirstymas buvo gana nuoseklus. Tai rodo, kad mokytojai pripažįsta vaikų tarpusavio pagalbos svarbą, kai fizinio ugdymo metu stiprinami ne tik motoriniai, bet ir socialiniai įgūdžiai.

Vaizdinės ar jutiminės priemonės. Vidurkis – 2,3, mediana – 2, o tai rodo, kad ši strategija mokytojų yra taikoma gana dažnai, nors taikymo intensyvumas skiriasi, dauguma respondentų pasirinko atsakymą „dažnai“. SD (0,9), rodo, kad atsakymai nėra itin išsisklaidę.

Specialiai pritaikyta aplinka (modifikuoti pratimai, speciali įranga) yra svarbi strategija, padedanti vaikams su SUP saugiai ir prasmingai dalyvauti fizinio ugdymo veiklose. Analizuojant duomenis nustatyta, kad vidurkis 2,7, o tai rodo, kad ši strategija šiek tiek dažniau taikoma nei netaikoma. Mediana siekia 3, vadinasi, didelė dalis respondentų pasirinko atsakymą „kartais“, o dalis – „dažnai“. SD – 1,1 atskleidžia tam tikrą atsakymų įvairovę. Tai leidžia daryti prielaidą, kad specialiai pritaikytos aplinkos naudojimas nėra dar pilnai įsitvirtinęs, tačiau daugelyje grupių yra taikomas bent iš dalies.

c) Trūkstamos priemonės ir parama sėkmingai fizinio ugdymo veiklai

12 lentelė. Mokytojų nuomonė apie pagalbos trūkumus organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Daugiau mokymų apie darbą su vaikais, turinčiais SUP	Trūksta labai dažnai	30	35,7
	Trūksta dažnai	19	22,6
	Trūksta kartais	14	16,7
	Trūksta retai	14	16,7
	Visai netrūksta	7	8,3
Specialistų (specialiųjų pedagogų, kineziterapeutų) pagalbos	Trūksta labai dažnai	34	40,5
	Trūksta dažnai	13	15,5
	Trūksta kartais	21	25,0
	Trūksta retai	9	10,7
	Visai netrūksta	7	8,3
Daugiau specialiai pritaikytos įrangos ir priemonių	Trūksta labai dažnai	31	36,9
	Trūksta dažnai	27	32,1
	Trūksta kartais	16	19,1
	Trūksta retai	7	8,3
	Visai netrūksta	3	3,6
Didesnio ugdymo įstaigos vadovų palaikymo	Trūksta labai dažnai	17	20,2
	Trūksta dažnai	8	9,5
	Trūksta kartais	18	21,4
	Trūksta retai	18	21,4
	Visai netrūksta	23	27,5

Remiantis 12 lentele, daugiausia respondentų 35,7% (N=30) nurodė, kad jiems labai dažnai trūksta mokymų apie darbą su vaikais, turinčiais SUP, o dar 22,6% (N=19) teigia, kad trūksta dažnai. Tai rodo aiškų mokytojų poreikį nuolat gilinti žinias šioje srityje. Antroje vietoje pagal trūkumo dažnumą – specialistų pagalba net 40,5% (N=34) mokytojų nurodo, kad jos labai dažnai trūksta, dar 15,5% (N=13) – dažnai. Trečioje vietoje – specialiai pritaikyta įranga ir priemonės, kurios labai dažnai trūksta 36,9% (N=31), dažnai – 32,1% (N=27).

13 lentelė. Mokytojų nuomonė apie pagalbos trūkumus statistinė analizė.

Teiginys	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Mediana	Mažiausia reikšmė	Didžiausia reikšmė
Daugiau mokymų apie darbą su vaikais, turinčiais SUP	2,4	1,3	2	1	5
Specialistų (specialiųjų pedagogų, kineziterapeutų) pagalba	2,3	1,3	2	1	5
Daugiau specialiai pritaikytos įrangos ir priemonių	2,1	1,1	2	1	5
Didesnio ugdymo įstaigos vadovų palaikymo	3,3	1,5	3	1	5

Daugiau mokymų apie darbą su vaikais, turinčiais SUP. Vidurkis – 2,4, o mediana – 2. Tai rodo, kad dauguma respondentų šiam teiginiui pritarė, jog jiems „dažnai“ trūksta tokių mokymų. SD siekia 1,3, kas rodo, jog nuomonės tarp respondentų šiek tiek skiriasi. Dalis mokytojų jaučia didelį mokymų stygių, o kiti mažiau. Šie rezultatai atspindi poreikį nuolat kelti kvalifikaciją, kad pedagogai galėtų reaguoti į įvairius vaikų su SUP poreikius.

Specialistų (specialiųjų pedagogų, kineziterapeutų) pagalba. Vidurkis – 2,3, mediana – 2, kas leidžia daryti išvadą, kad pagalbos iš specialistų pedagogams dažnai trūksta. Reikšmės svyravo nuo 1 iki 5, todėl galima daryti prielaidą, kad dalyje įstaigų specialistų pagalba yra prieinama, tačiau didžioji dalis pedagogų visgi pasigenda šios pagalbos.

Daugiau specialiai pritaikytos įrangos ir priemonių. Vidurkis – 2,1, mediana – 2, tai leidžia teigti, kad dauguma mokytojų nurodė šios priemonės trūkumą kaip „dažną“. SD – 1,1. Tai rodo šiek tiek mažesnę nuomonių išsiskyrimą nei kitais atvejais. Šis rodiklis patvirtina, kad materialinė bazė yra vienas iš pagrindinių barjerų, trukdančiam efektyviam fizinio ugdymo organizavimui vaikams su SUP.

Didesnio ugdymo įstaigos vadovų palaikymo. Vidurkis – 3,3, o mediana – 3. Tai yra aukščiausias vidurkis tarp visų pateiktų teiginių ir rodo, kad, mokytojų nuomonės šiuo klausimu labai skiriasi. Vieni jaučia stiprų palaikymą, kiti – jo trūkumą. SD 1,5 leidžia daryti prielaidą, kad vadovų įsitraukimas labai priklauso nuo konkrečios įstaigos kultūros ir vadovavimo stiliaus.

14 lentelė. *Ugdymo įstaigos suteikiamų resursų ir metodinės pagalbos vertinimas, organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP.*

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Ugdymo įstaigos suteikiamų resursų ir metodinės pagalbos vertinimas	Taip, pakankamai	37	44,0
	Taip, bet trūksta tam tikrų priemonių	26	31,0
	Ne, trūksta didelės dalies resursų	18	21,4
	Visiškai ne	3	3,6

Šios lentelės duomenys atskleidžia, kaip respondentai vertina savo ugdymo įstaigos teikiamus resursus ir metodinę pagalbą. 44% (N=37) mano, kad jų įstaiga suteikia pakankamai pagalbos ir resursų, 31% (N=26) nurodo, kad išteklų pakanka iš dalies – trūksta tam tikrų priemonių. 21% (N=18) pažymėjo, kad trūksta didelės dalies reikalingų resursų, o 3,6% (N=3) teigia, kad jų įstaigoje visai nesuteikiama reikalinga pagalba. Šie rezultatai rodo, kad nors beveik pusė pedagogų jaučia pakankamą įstaigos paramą, vis dar išlieka nemaža dalis ugdymo įstaigų, kuriose fizinio ugdymo veiklos nėra tinkamai aprūpintos ar organizuojamos.

Didžioji dalis respondentų (44%) nurodė, kad jų įstaiga suteikia pakankamai resursų ir metodinės pagalbos, (31%) pažymėjo, kad priemonių vis dėl to trūksta. Netgi (21,4%) nurodė didelį resursų trūkumą, o (3,6%) visiškai jų nebuvimą. Šie rezultatai pabrėžia būtinybę stiprinti resursinę bazę.

Mokytojų pasiūlymai yra ypač svarbūs, nes jie tiesiogiai susiduria su fizinio ugdymo veiklų planavimu bei įgyvendinimu, todėl gali įvardinti realius sunkumus ir teikti pagrįstus siūlymus pokyčiams. Atvirų atsakymų analizė padeda identifikuoti svarbiausias tobulintinas sritis, į kurias turėtų būti atsižvelgiama siekiant gerinti įtraukiojo fizinio ugdymo kokybę ir prieinamumą vaikams, turintiems SUP. Šiuo klausimu siekta išsiaiškinti pedagogų įžvalgas, grindžiamas jų kasdiene praktika.

Bendrai pateikta 84 respondentų atsakymų, tačiau pasiūlymų buvo daugiau (n = 117), nes kai kurie pedagogai nurodė daugiau nei vieną siūlymą. Todėl lentelėje pateikiami procentai atspindi kiekvienos kategorijos dalį nuo visų gautų pasiūlymų, o ne nuo respondentų skaičiaus. Tai padeda atskleisti kur, mokytojų nuomone, būtinos pokyčių kryptys.

d) Pedagogų profesinis pasirengimas ir mokymų poreikis

15 lentelė. *Mokytojų pasiūlymai siekiant pagerinti fizinio ugdymo veiklų organizavimą vaikams su SUP*

Kategorija	Dažnis	Procentai (%)
Mokymai pedagogams ir padėjėjams	36	30,8
Papildomi specialistai	33	28,2
Fizinio ugdymo specialisto poreikis	7	6,0
Specialios priemonės ir įranga	16	13,7
Aiškesnės metodinės rekomendacijos	9	7,7
Individualizuotos veiklos	8	6,8
Bendradarbiavimas su tėvais	4	3,4
Projektinė veikla	4	3,4

Didžiausia dalis respondentų 30,8 % išreiškė poreikį mokymams mokytojams ir mokytojų padėjėjams. Tai rodo, kad mokytojai jaučia nepakankamą pasirengimą dirbti su vaikais, turinčiais SUP, ypač fizinio ugdymo veiklų metu. Mokytojai norėtų tiek teorinių, tiek praktinių žinių, kaip spręsti iššūkius, kylančius realiose situacijose. Respondentai pabrėžė praktinių pavyzdžių ir konkrečių metodikų poreikį:

„Norėčiau dalyvauti mokymuose šia tema“,

„Siūlyčiau vesti daugiau praktinių mokymų su realiais pavyzdžiais kaip turėtų atrodyti fizinio ugdymo veikla visai grupei integruojant vaikus su įvairiais SUP poreikiais“,

„Vesti praktinius mokymus su realių situacijų analizavimu“.

Taip pat akcentuojama, kad ne tik mokytojai, bet ir mokytojų padėjėjai turi būti ruošiami dirbti su šiais vaikais:

„Siūlyčiau vesti mokymus tiek mokytojui, tiek mokinio padėjėjoms, nes mokytojo padėjėjos taip pat nežino kaip elgtis su tokiais vaikais, ypač autistais“.

Be to, išskiriamas poreikis įgyti įtraukiojo fizinio ugdymo žinių:

„Siūlau organizuoti mokymus, seminarus ir supervizijas mokytojams, kad jie įgytų žinių apie įtraukujį fizinį ugdymą bei specialiuosius poreikius“.

Antroji pagal dažnį respondentų pasiūlymų kategorija buvo papildomų specialistų poreikis. Šios nuomonės išreiškė 28,2 % respondentų. Respondentai pabrėžė, kad vien mokytojų ir jų padėjėjų pastangų dažnai neužtenka, norint efektyviai organizuoti fizinį ugdymą vaikams su SUP.

Pasiūlymuose dažnai kartojasi nuomonė, jog būtina skirti daugiau dėmesio individualiam vaikų stebėjimui bei specializuotai pagalbai:

„Vaikams su SUP turi galvoti kitokias veiklas nei kitiems vaikams, kas labai apsunkina darbą. Pasiūlymas būtų papildomi specialistai arba vaikai turi sportuoti atskirai.“

„Reikia daugiau pagalbos iš padėjėjų.“

„Reikia turėti papildomą pagalbą būtent prie tokių vaikų“.

Kai kurie respondentai siūlė struktūrinius pokyčius, siekiant užtikrinti sklandesnį ugdymo procesą:

„Siūlyčiau priimti sprendimą, kad jeigu yra du ar daugiau sunkių vaikų grupėje su SUP, arba skirti dvi padėjėjas, arba perkelti į kitą grupę, nes dažnai būna situacijos, kad reikia pagalbos keliems vaikams vienu metu ir padėjėja negali būti vienu metu dvejose vietose“.

Šie pasiūlymai rodo, kad mokytojai dažnai jaučiasi vieni, spręsdami įtraukiojo ugdymo iššūkius, ir tikisi konkrečios, praktinės paramos. Papildomi specialistai – padėjėjai, specialieji pedagogai, kineziterapeutai ar psichologai – įvardijami kaip būtina sąlyga sėkmingam fiziniam ugdymui vaikams su SUP.

Trečioji kategorija – fizinio ugdymo specialisto poreikis – 6 % respondentų pasiūlymų. Mokytojų poreikis, kad fizinio ugdymo veiklas organizuotų tam pasirengęs fizinio ugdymo specialistas, turintis žinių ir patirties dirbant su vaikais, turinčiais SUP.

Respondentai pabrėžė, kad fizinis ugdymas reikalauja ne tik bendrų pedagoginių įgūdžių, bet ir specializuotų kompetencijų:

„Fizinio aktyvumo veiklas SUP vaikams turi vesti specialistai, apmokyti dirbti su tokiais vaikais, turintys darbo praktikos, reikalingos tinkamos priemonės, įranga“,

„Norėjęsi įstaigoje turėti fizinio lavinimo pedagogą“,

„Šiuo metu džiaugiuosi mūsų įstaigos sprendimu, kad fizinio aktyvumo veiklas vestų tam pasirengęs žmogus, o mokytojos – antras asmuo veikloje“.

Ši kategorija atskleidžia svarbią tendenciją – fizinio ugdymo veiklos, ypač įtraukiojo ugdymo kontekste, reikalauja specifinio pasirengimo.

Specialiųjų priemonių ir įrangos poreikyje (13,7 %) visų respondentų pateikė pasiūlymus, susijusius su fizinio ugdymo priemonių ar įrangos trūkumu bei poreikių ją atnaujinti ar pritaikyti vaikams su SUP. Respondentai atkreipė dėmesį, kad trūksta tinkamų priemonių, kad dabartinės priemonės nepakankamai tenkina šių vaikų sensorinius, motorinius ar judėjimo poreikius.

„Būtų puiku turėti daugiau įrangos, kuri tiktų visiems vaikams, ir tiems, kuriems sunkiau susikaupti, judėti“.

„Nupirkti priemonių vaikų sensoriniams, motoriniams, emociniams poreikiams – pvz., sensorinius takus, balansavimo priemones“.

„Siūlyčiau investuoti į sensorinius žaidimų aikštelių elementus, sporto inventorių, tinkamą grindų dangą, kad vaikai su judėjimo ar autizmo sutrikimais galėtų saugiai dalyvauti veiklose“.

Šie pasiūlymai rodo, kad respondentai siekia užtikrinti saugią, patrauklią ir visiems vaikams pritaikomą prieinamą aplinką, kuri skatintų fizinį ugdymą, nepriklausomai nuo vaikų gebėjimų ar poreikių

Aiškesnės metodinės rekomendacijos, kuriai priskirti (7,7 %) visų pateiktų pasiūlymų. Respondentai šioje kategorijoje pabrėžė poreikį turėti tikslesnes, struktūruotas ir praktikoje lengvai taikomas rekomendacijas, kaip organizuoti fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP. Dažnai buvo minimas neaiškumas, kaip pritaikyti veiklas skirtingiems poreikiams ar nuo ko pradėti planuoti užsiėmimus.

„Būtų labai naudinga turėti aiškias rekomendacijas, kaip ir kokias veiklas pritaikyti, nes kartais nežinau nuo ko pradėti“.

Taip pat buvo išreikštas poreikis bendradarbiauti su specialistais, kurie padėtų formuluoti praktines gaires:

„Labai praverstų konkretūs patarimai iš specialiojo pedagogo, judesio korekcijos specialisto“.

Tai rodo, kad mokytojams svarbu ne tik turėti bendrų žinių apie įtraukųjį ugdymą, bet ir praktinės metodinės priemonės, padedančias efektyviai įtraukti vaikus su SUP į fizinę veiklą. Tokių rekomendacijų trūkumas lemia mažesnę fizinio ugdymo veiklų efektyvumą.

Šeštoji kategorija individualizuotos veiklos 6,8 % rodo, kad mokytojai mato būtinybę skirti daugiau dėmesio individualizuotoms veikloms, pritaikytos konkrečioms vaikų su SUP poreikiams.

„Sudaryti galimybę vaikams su SUP dalyvauti individualiuose fizinio aktyvumo užsiėmimuose, o ne tik 1 kartą per savaitę 15 minučių“.

Kiti respondentai atkreipia dėmesį į būtinybę individualizuoti veiklas realiomis sąlygomis:

„Kiek įmanoma individualizuoti veiklas, kiek galima daugiau pagalbos mokytojui specialistui“.

Bendradarbiavimas su tėvais sudaro (3,4 %). Nors šią kategoriją įvardijo palyginti nedidelė dalis respondentų, jų atsakymai atskleidžia, kad glaudesnis ryšys tarp ugdymo įstaigos ir tėvų gali ženkliai prisidėti prie vaikų gerovės.

Respondentai akcentuoja konsultacijų su tėvais reikšmę veiklų planavime:

„Į fizinio aktyvumo planavimą įtraukti tėvus, konsultuotis dėl vaikų sunkumų ir jų lūkesčių“.

„Manau, labai daug darbo reikia įdėti patiems tėvams“.

Mokytojų nuomonė rodo, kad bendradarbiavimas su šeima padėtų geriau suprasti kiekvieno vaiko poreikius, o tai leistų tikslingiau taikyti fizinio ugdymo metodus, skatinančius visapusišką vaikų integraciją.

Projektinė veikla (3,4%) apima išsakytą poreikį aktyviau naudoti projektinę veiklą kaip būdą pritraukti finansinių išteklių, projektai galėtų padėti įsigyti būtinų priemonių, pritaikyti aplinkas ar organizuoti reikalingus mokymus.

Mokytojai siūlo:

„Rašyti projektus, laimėti ir nusipirkti priemonių“.

„Rašyti daugiau projektų, laimėjus tam pinigų sumą, būtų galima įsigyti daugiau fizinio ugdymosi priemonių“.

Projektinė veiklą įvardijama kaip veiksmingas sprendimas, padedantis spręsti materialinių išteklių trūkumą, taip pat stiprinti fizinio ugdymo kokybę.

Remiantis pateiktų atsakymų analize, paaiškėjo, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai aiškiai įvardija konkrečius poreikius, susijusius su fizinio ugdymo organizavimu vaikams, turintiems SUP. Dažniausiai akcentuojamas mokymų ir specialistų pagalbos trūkumas, taip pat priemonių, metodinių rekomendacijų ir individualizuotų veiklų svarba. Šie rezultatai atskleidžia,

kad mokytojai nori ne tik daugiau žinių, bet ir struktūrinės bei praktinės paramos, kuri leistų efektyviau įgyvendinti įtraukijį fizinį ugdymą.

e) Fizinio ugdymo svarba vaikų su SUP integracijai

16 lentelė. *Mokytojų požiūris į fizinio ugdymo veiklų poveikį vaikų su SUP integracijai.*

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Fizinių ugdymo veiklų įtakos vaikų su SUP integracijai vertinimas	Taip, labai padeda	57	67,9
	Taip, bet ne visada	18	21,4
	Nežinau	6	7,1
	Ne, nepadeda	3	3,6

16 lentelės duomenys atskleidžia, kad didžioji dauguma respondentų (67,9%) pripažįsta, jog fizinio ugdymo veiklos labai padeda vaikams su SUP integruotis į bendrą grupę. Dar (21,4 %) mokytojų mano, kad šios veiklos padeda, tačiau ne visada. Tik (7,1%) respondentų atsakė nežinantys, o (3,6%) mano, jog fizinis ugdymas nepadeda integracijai. Šie rezultatai rodo, kad fizinio ugdymo veiklos pedagogų vertinamos kaip reikšminga priemonė įtraukiajam ugdymui stiprinti.

Didžioji dalis pedagogų (67,9%) nurodė, kad fizinio ugdymo veiklos labai padeda integracijai, dar (21,4%) nurodė, kad padeda, bet ne visada. Tik nedidelė dalis (7,1%) respondentų nežino, o (3,6%) teigė, kad fizinis ugdymas nepadeda. Šie rezultatai rodo, kad pedagogai vertina fizinį ugdymą kaip vieną efektyviausių būdų stiprinti vaikų su SUP socialinę integraciją ugdymo aplinkose.

17 lentelė. *Grupės vaikų reakcijos į bendramokslius su SUP fizinio ugdymo veiklų metu*

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Grupės vaikų reakcijos į bendraamžius su SUP fizinio ugdymo veiklų metu vertinimas	Labai draugiška ir įtraukianti	43	51,2
	Dauguma vaikų priima draugiškai, bet yra išimčių	17	20,2
	Neutralu, vaikams tai nėra svarbu	12	14,3
	Kartais kyla problemų su vaikų priėmimu	10	11,9
	Dažnai kyla iššūkių dėl vaikų tarpusavio bendravimo	2	2,4

Lentelėje pateikiami respondentų vertinimai apie bendros grupės vaikų reakciją į bendramokslius su SUP fizinio ugdymo veiklų metu. Dauguma respondentų 51,2% (N=43) teigia, kad grupės atmosfera yra draugiška ir įtraukianti, o 20,2% (N=17) mano, kad dauguma vaikų priima bendramokslius draugiškai, tačiau pasitaiko išimčių. 14,3% (N=12) nurodė, jog vaikų reakcija yra neutrali, 11,9% (N=10) įžvelgia pasitaikančių sunkumų dėl vaikų priėmimo, o 2,4% (N=2) pastebi dažnus tarpusavio bendravimo sunkumus. Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad integracijos atmosfera dažniausiai vertinama kaip palanki, tačiau iššūkių taip pat pasitaiko. Daugiau nei pusė pedagogų nurodo teigiamą grupės atmosferą. Tuo tarpu iššūkiai priimant SUP turinčius vaikus pasireiškia rečiau, o visiškai neigiama reakcija fiksuota tik mažoje dalyje atvejų.

18 lentelė. Pedagogų patiriamo streso vertinimas organizuojant fizinio ugdymo veiklas integruojant vaikus su SUP

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Pedagogų streso vertinimas organizuojant fizinio ugdymo veiklas integruojant vaikus su SUP	Taip, labai dažnai	43	51,2
	Kartais, bet galiu su tuo susitvarkyti	22	26,2
	Ne, nejaučiu papildomo streso	19	22,6

Remiantis 18 lentele, daugiau nei pusė respondentų 51,2% (N=43) nurodė, kad fizinio ugdymo veiklos integruojant vaikus su SUP jiems dažnai kelia stresą. Kita dalis 26,2% (N=22) – teigė, kad kartais jaučia stresą, bet geba su tuo susidoroti. Tuo tarpu 22,6% (N=19) pažymėjo, kad papildomo streso nejaučia. Šie rezultatai rodo, kad daugiau nei pusė mokytojų patiria su įtraukiuoju ugdymu susijusį emocinį krūvį, kuris gali turėti įtakos veiklų kokybei bei pedagogų gerovei. Dauguma respondentų pažymėjo dažną streso patyrimą dirbant su vaikais, turinčiais SUP viršijantis 50% rodo tendenciją. Kiti atsakymų variantai – „kartais“ ir „nejaučiu streso“ – pasiskirsto panašiai, tačiau mažesnėmis proporcijomis, patvirtindami, kad įtraukusis ugdymas fizinio ugdymo metu pedagogams dažnai tampa iššūkiu.

19 lentelė. Sporto salės ir kiemo pritaikymas vaikams su SUP ugdymo įstaigose

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Sporto salės arba kiemo pritaikymas vaikams su SUP ugdymo įstaigose	Taip, viskas pritaikyta	42	50,0
	Dalinai pritaikyta	37	44,0
	Ne, neturime specialaus pritaikymo	5	6,0

Pusė respondentų 50% (N=42) nurodė, kad aplinka visiškai pritaikyta, Kiek mažiau – 44% (N=37) – teigė, kad pritaikymas yra dalinis, o 6% (N=5) pažymėjo, kad jų įstaigoje specialaus pritaikymo nėra. Šie duomenys rodo, kad daugumoje įstaigų tam skiriamas dėmesys. Dauguma respondentų (50%) nurodo visišką sporto salės ar kiemo pritaikymą jų įstaigoje. Antroje vietoje – dalinis pritaikymas (44%), o tik maža dalis respondentų (6%) nurodė visišką tokios aplinkos nepritaikymą. Tai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos palaipsniui juda prie įtraukios fizinės aplinkos kūrimo, tačiau daliai jų trūksta atitinkamų sprendimų ar investicijų.

20 lentelė. Mokytojų nuomonė apie fizinio ugdymo priemonių ir įrangos reikalingumą darbui su vaikais su SUP

Priemonė	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Minkšti kilimėliai	Būtinai	61	72,6
	Galima išsiversti	21	25,0
	Visai nebūtinai	2	2,4
Sensoriniai kamuoliai	Būtinai	70	83,3
	Galima išsiversti	12	14,3
	Visai nebūtinai	2	2,4
Specialūs balansiniai prietaisai	Būtinai	67	79,7
	Galima išsiversti	15	17,9
	Visai nebūtinai	2	2,4
Regėjimo/klausos pagalbinės priemonės	Būtinai	45	53,5
	Galima išsiversti	25	29,8
	Visai nebūtinai	14	16,7

Lentelėje pateikiami respondentų vertinimai apie tai, kokios fizinio ugdymo priemonės ar įranga, jų nuomone, yra būtinos darbe su vaikais, turinčiais SUP. Daugiausia respondentų 83,3% (N=70) įvardijo, kad būtini sensoriniai kamuoliai, 79,7% (N=67) nurodė specialius balansinius prietaisus ir 72,6% (N=61) – minkštus kilimėlius. Tai leidžia teigti, kad šios priemonės yra labiausiai vertinamos kaip reikšmingos, siekiant užtikrinti vaikų saugumą, sensorinį aktyvumą ir motorinių įgūdžių lavinimą.

Regėjimo ar klausos pagalbinės priemonės taip pat buvo įvardintos kaip būtinos 53,5% (N=45). Tokie atsakymai gali būti susiję su tuo, kad ne visose grupėse ugdomi regos ar klausos sutrikimų turintys vaikai. Apibendrinant galima teigti, kad dauguma respondentų išvelgia būtinybę turėti specialią įrangą, kuri padėtų vaikams su SUP įsitraukti į fizinio ugdymo veiklas saugiai ir efektyviai.

21 lentelė. Mokytojų bendradarbiavimas su vaikų su SUP tėvais dėl fizinio ugdymo veiklų pritaikymo

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Bendravimas su tėvai dėl fizinio ugdymo veiklų pritaikymo vaikams su SUP	Taip, nuolat konsultuojamės	49	58,3
	Kartais, kai kyla klausimų	19	22,6
	Retai arba visai ne	16	19,1

Dauguma respondentų 58,3% (N=49) nurodė, kad nuolat konsultuojasi su vaikų su SUP tėvais dėl fizinio ugdymo veiklų pritaikymo. 22,6% (N=19) mokytojų bendradarbiauja su tėvais tik tada, kai kyla konkretūs klausimai, o 19,1% (N=16) tvirtino, kad tėvų neįtraukia arba bendradarbiauja retai. Šie duomenys rodo, kad dauguma mokytojų pripažįsta tėvų vaidmens svarbą ugdymo procese.

Didžiausia respondentų dalis žymiai dažniau konsultuojasi su tėvais nei tie, kurie tai daro tik kartais ar visai nebendradarbiauja. Tai pabrėžia dominuojančią praktiką, kurioje tėvai aktyviai įtraukiami į fizinio ugdymo veiklų planavimą ir įgyvendinimą vaikams su SUP.

22 lentelė. Mokytojų nuomonė apie tėvų įsitraukimo į vaikų fizinio ugdymo veiklas svarbą.

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Tėvų įsitraukimo į vaikų fizinio ugdymo veiklas svarba	Labai svarbu	54	64,3
	Svarbu, bet ne visada būtina	27	32,1
	Nelabai svarbu	2	2,4
	Visiškai nesvarbu	1	1,2

Duomenys rodo, kad dauguma respondentų 64,3% (N=54) mano, kad tėvų įsitraukimas į vaikų fizinio ugdymo veiklas yra labai svarbus. Dar 32,1% (N=27) pripažįsta šio įsitraukimo svarbą, nors teigia, kad jis ne visada būtinas. Tik labai nedidelė respondentų dalis nurodė, kad tėvų įsitraukimas jiems atrodo nelabai svarbus 2,4% (N=2) ar visiškai nesvarbus 1,2% (N=1). Šie rezultatai atskleidžia pedagogų pritarimą glaudesnio bendradarbiavimo su šeima reikšmei siekiant efektyvesnės vaikų su SUP įtraukties. Tai parodo aiškią tendenciją – dauguma pedagogų akcentuoja tėvų įsitraukimo svarbą į fizinio ugdymo procesus. Eilutė „Labai svarbu“ išsiskiria

aukščiausiu procentu, o likusieji atsakymai rodomi žemesnėmis reikšmėmis. Tai patvirtina, kad tėvų bendradarbiavimas mokytojų vertinamas kaip vienas iš svarbiausių veiksnių, siekiant vaikų fizinio ugdymo kokybės.

23 lentelė. *Tėvams skirtų mokymų ar seminarų organizavimo įstaigose dažnumas.*

Teiginys	Atsakymo variantas	Dažnis	Procentai (%)
Organizuojami mokymai tėvams apie vaikų su SUP fizinį ugdymą ugdymo įstaigoje	Taip, reguliariai	9	10,7
	Kartais, bet retai	29	34,5
	Ne, bet būtų naudinga	59	70,2
	Ne, ir nemanau, kad to reikia	3	3,6

Lentelėje pateikiami respondentų atsakymai apie tai, kaip dažnai jų ugdymo įstaigose organizuojami mokymai ar seminarai tėvams apie vaikų su SUP fizinį ugdymą. Dauguma mokytojų 70,2% (N=59), kad tokie mokymai nėra organizuojami, bet jie būtų naudingi. 34,5% (N=29) teigė, kad mokymai vyksta retai, o tik 10,7% (N=9) atsakė, kad ugdymo įstaigoje jie organizuojami reguliariai. Tuo tarpu 3,6% (N=3) mano, kad tokių mokymų nereikia. Šie duomenys atskleidžia ryškų poreikį tėvų švietimui įtraukiojo fizinio ugdymo srityje.

DISKUSIJA

Tyrimo rezultatai parodė, kad fizinis ugdymas yra reikšmingas padedant vaikams, turintiems SUP, įsitraukti į grupės veiklas. Kaip teigia Pūras ir Basys (2023), būtent ankstyvajame amžiuje vyksta svarbiausi vaiko raidos procesai, todėl fizinis aktyvumas šiame amžiuje ne tik stiprina sveikatą, bet ir padeda socialinei integracijai. Net 67,9% tyrime dalyvavusių pedagogų pripažįsta, kad fizinis ugdymas padeda SUP vaikams tapti grupės dalimi. Tokie rezultatai sutampa su kitų šalių tyrimais Shields ir Synnot, 2016 kurie rodo, kad fizinis aktyvumas ne tik stiprina fizinę sveikatą, bet ir skatina bendravimą bei socialinių įgūdžių ugdymą. O tai patvirtina bendrą teorinį tyrimo pagrindą – kad fizinis ugdymas padeda įgyvendinti įtraukiojo ugdymo principus (Ališauskienė ir Miltenienė, 2018).

Tačiau kasdienybėje mokytojams kyla daug iššūkių. Tyrimo duomenimis, dažniausiai įvardijama problema – per mažai žinių apie tai, kaip dirbti su vaikais, turinčiais SUP. Taip pat dažnai trūksta kitų specialistų pagalbos. Šie tyrimo rezultatai patvirtina šias tyrimo hipotezes: hipotezė a): mokytojai nėra pakankamai pasirengę darbui su SUP vaikais. Hipotezė b): vaikų su SUP įtraukimas į fizines veiklas reikalauja papildomo pasirengimo, kurio dažnai trūksta. Hipotezė d): specialistų bendradarbiavimo trūkumas – viena pagrindinių problemų. Šie pastebėjimai atitinka Karamani ir kt. (2024) ir Lakkala ir kt. (2019) tyrimų išvadas – mokytojai nori padėti kiekvienam vaikui, tačiau dažnai jaučia, kad neturi tam reikalingų įgūdžių. Tarptautiniai tyrimai taip pat rodo, kad pedagogų kompetencijos ir paramos stoka yra pagrindiniai barjerai įtraukčiai (Gentile ir kt., 2023; Karamani ir kt., 2024). Shields ir Synnot (2016) pažymi, kad be papildomos pagalbos mokytojai dažnai jaučiasi nesaugūs. Kai kurie pedagogai siūlė atskirti SUP vaikus nuo bendrų veiklų, o tai prieštarauja įtraukiojo ugdymo esmei (Ališauskienė ir Miltenienė, 2018). Ši nuostata parodo būtinybę stiprinti pedagogų paramos sistemą.

Dalis tyrimo dalyvių teigė, kad net ir turėdami specialių priemonių, jie nežino, kaip jomis naudotis. Tai rodo, kad ne visiems aišku, kaip pritaikyti veiklas taip, kad kiekvienas vaikas galėtų jose dalyvauti. Panašių įžvalgų pateikia ir Braslauskienė ir Mačernienė (2025), kurios kalba apie tai, kaip svarbu mokytojams suteikti žinių apie įvairius metodus ir būdus. Gentilo ir kt. (2023) tyrime taip pat pabrėžia, kad mokytojų pasitikėjimo savo žiniomis turi didelę reikšmę tam, kaip jie organizuoja veiklas. Šioje vietoje labai tinka pritaikyti universalaus dizaino principą – tai būdas planuoti veiklas iš anksto taip, kad jos būtų tinkamos visiems vaikams. Heagele ir Kirk (2019) rašo, kad toks planavimas padeda išvengti situacijų, kai reikia keisti užduotis tik tada, kai vaikas jų negali atlikti. Universalaus dizaino esmė – iš karto galvoti apie tai, kad veiklose galės dalyvauti skirtingų gebėjimų vaikai. Tyrime taip pat matome, kad kai kurie mokytojai jau naudoja tokias priemones kaip vaizdinės kortelės, jutiminės priemonės ar pagalbos skatinimas tarp vaikų – tai jau

pirmieji žingsniai universalaus dizaino link. Ši išvada iš dalies patvirtina: Hipotezę c): trūksta specialiųjų priemonių – kai kuriose įstaigose jų trūksta, kitur – jos yra, bet nenaudojamos efektyviai. Hipotezę e): metodinė pagalba padėtų pedagogams efektyviau dirbti – patvirtinta.

Daug pedagogų taip pat pasigedo specialistų pagalbos. Jie norėtų, kad kartu dirbtų specialieji pedagogai, logopedai, kineziterapeutai. Tai patvirtino, kad mokytojų kvalifikacija ir specialistų pagalba yra pagrindiniai veiksniai kokybiškam fiziniam ugdymui. Tai patvirtina hipotezės a), d) ir e). Miltenienė ir kt. (2020) rašo, kad kitose šalyse dažnai dirba visa specialistų komanda, o Lietuvoje tai dar nėra įprasta. Katiševa (2025) pabrėžia, kad norint gerai įgyvendinti įtraukujį ugdymą, būtina suteikti mokytojams daugiau žinių ir pagalbos.

Kai kurie tyrimo dalyviai abejojo, ar visada įmanoma visus vaikus įtraukti į grupės veiklas. Pavyzdžiui, dirbant su vaikais, turinčiais autizmo spektro sutrikimų, kai reikia daugiau individualaus dėmesio. Tai rodo, kad kai kur praktikoje vis dar yra sunkumų, ir pedagogai kartais jaučiasi palikti vieni. Tokiose situacijose universalaus dizaino taikymas būtų labai naudingas – kai veiklos suplanuotos taip, kad kiekvienas vaikas gali jose dalyvauti skirtingu lygiu, sumažėja būtinybė išskirti ar atskirti vaiką nuo grupės.

Remiantis tyrimo rezultatais galima išskirti keletą sprendimo būdų. Pirma – būtina organizuoti daugiau praktinių mokymų mokytojams. Kaip pastebėjo ir patys respondentai, jie norėtų konkrečių pavyzdžių, kaip vesti veiklas visai grupei, įtraukiant ir SUP vaikus (Katiševa, 2025; Lakkala ir kt., 2019). Antra – kiekvienos ugdymo įstaigos specialistai, turėtų padėti mokytojams spręsti sunkesnes situacijas, bendradarbiauti, dalyvauti veiklose.

Tyrimas turi ir tam tikrų ribotumų. Buvo apklausta tik maža dalis Lietuvos pedagogų, todėl rezultatai negali būti pritaikomi visiems. Tyrimo imtis buvo surinkta 97 respondentai, tačiau tolesnei analizei buvo atrinkti 84 pedagogų atsakymai, kadangi tik šie pedagogai nurodė, jog jų grupėje ugdomi vaikai su SUP. Nors rezultatai vertingi, jie gali skirtis apklausus visas Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Taip pat tyrime nebuvo apklausti vaikų tėvai ar patys vaikai, o tai galėtų labiau padėti suprasti situaciją. Ateityje vertėtų atlikti tyrimus, kurie apimtų ir vaikų, ir tėvų nuomonę. Taip pat būtų naudinga kalbėtis su mokytojais išsamiau, stebėti jų veiklą, kad būtų galima pamatyti, kas veikia gerai, o ką reikėtų keisti.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą nustatyta, kad fizinis ugdymas yra esminis veiksnys vaikų – įskaitant turinčius SUP – sveikatai, motorinei raidai, emocinei savijautai ir socialinei integracijai. Įtraukusis ugdymas grindžiamas visų vaikų lygiaverčio dalyvavimo, skirtingų poreikių pripažinimo ir lankstaus ugdymo turinio pritaikymo principais. Tyrimo duomenys šią teorinę nuostatą patvirtina: 67,9% apklaustų pedagogų teigia, kad fizinis ugdymas labai padeda vaikų su SUP integracijai į bendraamžių grupę.

2. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, jog pedagogai susiduria su įvairiais sunkumais, siekdami įtraukti vaikus su SUP į fizinio ugdymo veiklas. Dažniausiai įvardyti iššūkiai: nepakankamas pedagogų pasirengimas (trūksta žinių ir praktinių gebėjimų), didelis vaikų poreikių įvairovės spektras (kiekvienam vaikui reikia individualaus dėmesio), ribotas laikas ugdymo veikloms pritaikyti, specialistų pagalbos trūkumas ir sunkumai, susiję su vaikų elgesio bei emocijų valdymu ir jų įsitraukimu į veiklas. 35,7% respondentų nurodė, kad jiems labai dažnai trūksta mokymų, dar 22,6% – kad trūksta dažnai. Specialistų pagalbos labai dažnai pasigendama 40,5% pedagogų, o dažnai – dar 15,5%. Šie rodikliai patvirtina, kad struktūriniai ir metodiniai ištekliai ikimokyklinio ugdymo įstaigose tebėra riboti, o pagalbos poreikis – itin didelis.

3. Tyrimas parodė, kad pedagogai taiko įvairias strategijas siekdami įtraukti SUP turinčius vaikus į fizinę veiklą. Dažniausiai minėtos praktikos: vizualinių ir sensorinių priemonių naudojimas, veiklos aplinkos pritaikymas skirtingiems poreikiams, vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas. Taip pat nustatyta, kad specialistų ar mokytojų padėjėjų pagalba pasitelkiama nepakankamai – apie 28,2% visų pedagogų pateiktų pasiūlymų atviruose klausimuose buvo susiję su specialistų trūkumu ugdymo procese. Išryškėjo reikšminga įžvalga, jog kai kuriais atvejais pedagogai turi specialių priemonių, tačiau nežino, kaip tinkamai jas panaudoti. Tai rodo metodinių gebėjimų stygių – pedagogams trūksta kompetencijų efektyviai taikyti turimus išteklius.

4. Pedagogų atsakymų analizė parodė, kad jų profesinis pasirengimas dirbti su SUP vaikais fizinio ugdymo srityje dažnai yra nepakankamas. Dėl šios priežasties didelė dalis respondentų išreiškė poreikį mokymams ir praktinėms rekomendacijoms. Net 35,7% pedagogų nurodė, jog jų praktikoje labai dažnai trūksta mokymų apie darbą su SUP vaikais (dar 22,6% teigia, kad trūksta dažnai). Taip pat nustatyta, kad bendradarbiavimas su kitais specialistais (specialiaisiais pedagogais, mokytojų padėjėjais, kineziterapeutais) yra būtinas siekiant tinkamai organizuoti fizinio ugdymo veiklas. Deja, ne visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose ši pagalba užtikrinama – 29,5% pedagogų pažymėjo, jog jų įstaigose specialistų pagalba nėra pakankama. Šie rezultatai pabrėžia, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir nuoseklus specialistų įtraukimas yra kritiškai svarbūs sėkmingai įtraukčiai įgyvendinti.

REKOMENDACIJOS

1. Ikimokyklinio ugdymo pedagogams

Siekti nuolatinio profesinio tobulėjimo, ypač srityse, susijusiose su vaikų su SUP ugdymu, užduočių diferencijavimu, elgesio valdymu ir fizinio aktyvumo pritaikymu.

Atsakingai naudoti turimas specialiąsias priemones, gilinti žinias apie jų taikymo būdus dalyvaujant seminaruose, metodinėse dienose ar bendradarbiaujant su specialistais.

Reflektuoti savo praktiką, įsivertinti įtraukimo sėkmę ir aktyviai ieškoti naujų metodų bei strategijų.

2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams

Organizuoti tikslinius kvalifikacijos kėlimo mokymus pedagogams, orientuotus į įtraukiojo fizinio ugdymo aspektus: individualizavimą, užduočių adaptavimą, vaikų su elgesio ir dėmesio sutrikimais įtraukimą.

Užtikrinti bendradarbiavimą su specialistais (spec. pedagogų, psichologų, kineziterapeutų), siekiant komandinio darbo principų įgyvendinimo ugdymo įstaigoje.

Periodiškai įsivertinti, ar pedagogams pakanka materialinių ir metodinių išteklių, skirtų darbui su SUP vaikais fizinio aktyvumo metu.

Skatinti komandinio darbo kultūrą, kur pedagogai gali pasidalyti patirtimi, pasitarti ir kartu spręsti ugdymo iššūkius.

3. Švietimo politikos formuotojams ir savivaldybių administracijoms

Numatyti didesnę dėmesį ir finansavimą specialistų etatų kūrimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose, siekiant užtikrinti pagalbos prieinamumą visiems vaikams.

Rengiant ar atnaujinant ikimokyklinio ugdymo programas, įtraukti įtraukiojo fizinio ugdymo modulį, apimančią praktiką, metodus, įrangos taikymą.

Parengti metodines rekomendacijas įtraukiojo fizinio ugdymo organizavimui, kuriose būtų konkretūs užduočių pavyzdžiai, priemonių taikymas, darbo su specialistais gairės.

4. Aukštosioms mokykloms ir mokytojų rengimo centrams

Į mokytojų rengimo programas įtraukti daugiau praktinio pobūdžio kursų, skirtų darbui su vaikais su SUP fizinio ugdymo kontekste.

Organizuoti praktines dirbtuves ir stebėjimo vizitus į švietimo įstaigas, kuriose sėkmingai taikoma įtrauktis, kad būsiami pedagogai matytų gerąją praktiką.

Vystyti tyrimų kryptis, orientuotas į įtraukiojo fizinio ugdymo efektyvumą, vaikų patirtį, įtraukimo poveikį jų emocinei, socialinei ir fizinei raidai.

LITERATŪRA

- Agran, M., et al. (2020). Reconsidering LRE: Students with the most significant cognitive disabilities and the tyranny of low expectations. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 45(1), 3–12.
- Ahmad Najmee, NA, Mohammed, Z., Rahman, MHA, Fadzil, NM, Ludin, AFM ir Hassan, R. (2025). Klasės aplinka silpnaregiams moksleiviams: apžvalga. *PloS one* , 20 (2), e0318871.
- Alhumaid, M. M. (2024). *Parental physical activity support for parents of children with disabilities in Saudi Arabia*. *Heliyon*, 10(7), e29351.
- Ališauskienė, S. ., & Miltenienė , L. . (2018). Inclusive or engaging (‘absorbing’) education: interpretations of social constructs in the context of change in education. *Special Education*, 1(38), 11-32.
- Bagdonas, A., & Vievesytė, O. (2021). Autizmo spektro sutrikimą turinčių vaikų socialinių kompetencijų ugdymo (-si) galimybės. In *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės gerinimas: situacija ir perspektyvos, 2020* (pp. 47-51). Kauno kolegija.
- Bagdonas, A., & Žičkevičienė, A. (2021). Ikimokyklinio amžiaus vaikų sveikatos stiprinimas per fizinį aktyvumą. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės gerinimas: situacija ir perspektyvos 2020*, 72–78.
- Bielskytė-Simanavičienė, E., & Paurienė, L. (2017). Elgesio ar (ir) emocijų sunkumų arba sutrikimų turintys vaikai: ugdymo ir pagalbos teikimo specifika. *Švietimo problemos analizė*, 5, 161.
- Braslauskienė, R., & Mačernienė, L. (2025). Ikimokyklinio ugdymo mokytojų svarba kuriant saugią aplinką specialiųjų poreikių vaikų įtraukimui į ugdymo procesą: teorinis aspektas. In R. Braslauskienė & R. Jacynė (Red.), *Teisė būti sveikam ir laimingam: mokslinių straipsnių rinkinys* (p. 8–35). Klaipėdos universitetas.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.

- Bull, F. C., Al-Ansari, S. S., Biddle, S., Borodulin, K., Buman, M. P., Cardon, G., ... & Willumsen, J. F. (2020). World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour. *British journal of sports medicine*, 54(24), 1451-1462.
- Chahboun, S., Wahl, H. T., Langner, J., & Vaags, A. (2024). Developmental language disorders and special educational needs: Consideration of inclusion in the Norwegian school context. *Frontiers in Education*, 9, Art.
- Cheung, W. C., Ostrosky, M. M., Favazza, P. C., Stalega, M. V., & Yang, H.-W. (2023). *Exploring the perspectives of preschool teachers on implementing structured motor programs in inclusive classrooms*. *Early Childhood Education Journal*, 51(3), 361–370.
- Clayback, K. A., Partee, A. M., Williford, A. P., Downer, J. T., & Parker, K. (2025). Using data to promote inclusion through early childhood mental health consultation. *Frontiers in Education*, 9, Art. 1494378.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Čerkauskienė, R. (2019). *Mažas ir nepakankamas vaikų fizinis aktyvumas: galimos problemos ir sprendimo būdai*. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.
- Emeljanovas, A., Šukys, S., Gruodytė-Račienė, R., Miežienė, B., Rutkauskaitė, R., Trinkūnienė, L., ... & Šileikis, K. (2022). The Lithuanian Physical Activity Report Card for Children and Youth 2022.
- Fink, A. (2017). *How to conduct surveys: A step-by-step guide* (6th ed.). SAGE Publications.
- Garcia-Melgar, A., Hyett, N., Bagley, K., McKinstry, C., Spong, J., & Iacono, T. (2022). *Collaborative team approaches to supporting inclusion of children with disability in mainstream schools: A co-design study*. *Research in Developmental Disabilities*, 126, 104233.

- Gentile, A., Giustino, V., Rodriguez-Ferrán, O., La Marca, A., Compagno, G., Bianco, A., ... & Alesi, M. (2023). Inclusive physical activity games at school: The role of teachers' attitude toward inclusion. *Frontiers in Psychology*, 14, 1158082.
- Hodges, H., Fealko, C., & Soares, N. (2020). Autism spectrum disorder: definition, epidemiology, causes, and clinical evaluation. *Translational pediatrics*, 9(Suppl 1), S55.
- Janbozorgi, Z., Khalaji, H., & Moradi, J. (2024). The effect of individual and paired Brailletonik exercises on balance and reaction time in children with intellectual disability. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 16(1), 103.
- Jardinez, M. J., & Natividad, L. R. (2024). The Advantages and Challenges of Inclusive Education: Striving for Equity in the Classroom. *Shanlax International Journal of Education*, 12(2), 57-65.
- Karamani, M., Makopoulou, K., Mansfield, S., & Herold, F. (2024). The complex journey towards the enactment of inclusion in physical education: a scoping review of the literature on teachers' perceptions and practices. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1-23.
- Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Katiševa, K. (2025). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų pasirengimas įgyvendinant įtraukiojo ugdymo principus (Doctoral dissertation, Mykolo Romerio universitetas.).
- Lakkala, S., Juškevičienė, A., Česnavičienė, J., Poteliūnienė, S., Ustilaitė, S., & Uusiautti, S. (2019). Implementing inclusive education in Lithuania: What are the main challenges according to teachers' experiences?. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 43, 37-56.
- Lieberman, L. J., & Grenier, M. A. (2021). *Strategies for inclusion: A handbook for physical educators* (3rd ed.). Human Kinetics.
- Lieberman, L. J., Grenier, M., McNamara, S., Houston-Wilson, C., & Brian, A. (2024). Identifying essential content in the introduction to adapted physical education class. *International Journal of Kinesiology in Higher Education*, 8(3), 255-267.

- Lillo-Martin, D. C., Gale, E., & Chen Pichler, D. (2023). Family ASL: An early start to equitable education for deaf children. *Topics in Early Childhood Special Education*, 43(2), 156-166.
- Matulionis, A. V. (2014). Socialinės struktūros tyrimo kryptys. *Filosofija. Sociologija*, (4), 239-246.
- Mawena, F., & Sorkpor, R. (2024). *Inclusion of children with special educational needs in early childhood physical education: A pedagogical perspective*. *International Journal of Early Childhood Education and Care*, 13(1), 1–15.
- McGowan, A. L., Chandler, M. C., & Gerde, H. K. (2024). Infusing physical activity into early childhood classrooms: Guidance for best practices. *Early Childhood Education Journal*, 52(8), 2021-2038.
- Miltenienė, L., Kaffemanienė, I., Melienė, R., Kairienė, D., Geležinienė, R., & Tomėnienė, L. (2020). Specialusis ugdymas ir jo transformacijos įtraukiojo švietimo kontekste.
- Monkevičienė, O., & Galkienė, A. (2023). Sėkmingas įtraukusis ugdymas: tvaraus ugdymo proceso modeliavimas. Vytauto Didžiojo universitetas.
- Pocevičiūtė, I. (2016). 4–5 metų amžiaus vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, motorinių gebėjimų pokyčiai (Doctoral dissertation, Šiaulių universitetas.).
- Pūras, D., & Basys, V. (Red.). (2023). Ankstyvojo amžiaus vaikų raidos sutrikimai. Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos.
- Rakaa, O. B., Bassiri, M., & Lotfi, S. (2025). Adapted pedagogical strategies in inclusive physical education for students with special educational needs: a systematic review. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 29(2), 67-85.
- Rapkevičienė, A. (2023). Ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, socialinio emocinio ugdymo tęstinumas namuose. Vilniaus universitetas.

- Salar, S., Jorgić, B. M., Olanescu, M., & Popa, I. D. (2024, December). Barriers to Physical Activity Participation in Children and Adolescents with Autism Spectrum Disorder. In *Healthcare* (Vol. 12, No. 23, p. 2420). MDPI.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2019). *Research methods for business students* (8th ed.). Pearson Education Limited.
- Schmidt, E. M., Hoffman, J. A., Mulé, C., & Briesch, A. (2021). Effects of a teacher training program to promote physically active play among preschoolers with autism spectrum disorders. *Journal of school psychology, 85*, 57-79.
- Shields, N., & Synnot, A. (2016). Perceived barriers and facilitators to participation in physical activity for children with disability: a qualitative study. *BMC pediatrics, 16*, 1-10.
- Special Olympics. (2023). *Special Olympics addresses need for early healthcare intervention in light of new study from CDC*. Special Olympics International.
- Strazdienė, N., & Burkė, A. (2019). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos dinaminės ugdymo (si) aplinkos ir vaikų fizinio aktyvumo sinergija. *Acta paedagogica Vilnensia: mokslo darbai, 43*, 156-171.
- Strukčinskienė, B. I. R. U. T. Ė., Griškonis, S. I. G. I. T. A. S., Raistenskis, J. U. O. Z. A. S., & Strukčinskaitė, V. A. I. V. A. (2012). Ikimokyklinio amžiaus Lietuvos vaikų fizinio aktyvumo ypatumai. *Sveikatos mokslai, 22(4)*, 10-14.
- Sygit, K., Sygit, M., Pielichowska, E., & Sygit-Kowalkowska, E. (2014). Constitutive importance of lifestyle in health protection and promotion. *Hygeia Public Health, 49(4)*, 665-671.
- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2023). Įtraukiojo ugdymo plėtros gairės 2023–2029.
- Tarantino, G., Makopoulou, K., & Neville, R. D. (2022). Inclusion of children with special educational needs and disabilities in physical education: A systematic review and meta-analysis of teachers' attitudes. *Educational Research Review, 36*, 100456.

- Tryfon, M., Anastasia, A., & Eleni, R. (2021). Parental perspectives on inclusive education for children with intellectual disabilities in Greece. *International journal of developmental disabilities*, 67(6), 397-405.
- Tsamoura, E. (2020). The integration of preschool children with autism spectrum disorder in kindergartens of general education. *Open Access Library Journal*, 7(2), 1-16.
- Yang, H. W., Ostrosky, M. M., Favazza, P. C., Stalega, M. V., & Block, M. E. (2019). Embedding motor activities into inclusive preschools. *Young Exceptional Children*, 22(4), 177-186.
- UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all*. Prieiga per internetą: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>
- UNICEF. (2018). Inclusive education for children with disabilities – Teacher training pack. *Sightsavers*, May 2018. Prieiga per internetą: <https://www.sightsavers.org/wp-content/uploads/2019/03/Sightsavers-inclusive-education-for-children-with-disabilities-Teacher-training-pack.pdf>
- Vanderloo, L. M., Tucker, P., & Hinkley, T. (2022). *Physical activity promotion in early childhood settings: A systematic review of strategies and their effectiveness*. *Health Education Research*, 37(1), 23–35.
- Volkovaitė, D. (2025). Įtraukiojo ugdymo principų įgyvendinimas teatrine veikla. In R. Braslauskienė & R. Jacynė (Eds.), *5-ojo tarptautinio forumo „Teisė būti sveikam ir laimingam“ mokslinių straipsnių rinkinys* (p. 73). Klaipėdos universitetas.
- Wright, A., Roberts, R., Bowman, G., & Crettenden, A. (2019). Barriers and facilitators to physical activity participation for children with physical disability: comparing and contrasting the views of children, young people, and their clinicians. *Disability and rehabilitation*, 41(13), 1499-1507.
- Zabeli, N., & Gjelij, M. (2020). Preschool teacher's awareness, attitudes and challenges towards inclusive early childhood education: A qualitative study. *Cogent Education*, 7(1), 1791560.

- Zachopoulou, E., Liukkonen, J., Pickup, I., & Tsangaridou, N. (2009). *Early steps physical education curriculum: Theory and practice for children under 8*. Human Kinetics.
- Zhu, G., Chen, K., Ling, C., Zhao, P., & Guo, L. (2023). The Impact of physical activity on cognitive function in children and adolescents with intellectual disabilities: A meta-analysis. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 11(6), 1253-1265.

PRIEDAI

1 priedas

APKLUSA

Esu Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Kūno kultūros ir sporto edukologijos (Sportinio ugdymo vadyba) magistro studijų programos II kurso studentė Olimpija Mirauskienė. Prašau atsakyti į parengtą apklausą, skirtą ikimokyklinio ugdymo pedagogams, organizuojantiems fizinio ugdymo veiklas ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Apklausa siekiama išsiaiškinti, su kokiomis problemomis susiduria mokytojai, organizuodami fizinį ugdymą integruojant vaikus su specialiaisiais ugdymosi poreikiais. Anketa yra anoniminė – vardo ir pavardės žymėti nereikia. Jūsų objektyvūs ir nuoširdūs atsakymai yra labai svarbūs, o gauti duomenys bus panaudoti magistro baigiamajame darbe.

Ačiū už Jūsų bendradarbiavimą ir dalyvavimą apklausoje.

Tema: Su kokiomis problemomis susiduria ikimokyklinio ugdymo mokytojai organizuojant fizinį ugdymą integruojant vaikus su specialiaisiais ugdymosi poreikiais?

1. Bendrieji klausimai

1.1. Jūsų darbo patirtis ikimokykliniame ugdyme:

_____ (įrašykite)

1.2. Ar jūsų grupėje yra vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais?

☐ Taip

☐ Ne (pereikite prie 3 dalies)

1.3. Jeigu prieš tai klausime atsakėte taip, tai kiek Jūsų grupėje yra vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais?

_____ (įrašykite)

1.4. Su kokiais specialiaisiais ugdymosi poreikiais susiduriate savo grupėje? (Galima rinktis kelis variantus)

☐ Judėjimo sutrikimai

☐ Klausos sutrikimai

☐ Regos sutrikimai

☐ Kalbos ir komunikacijos sutrikimai

☐ Autizmo spektro sutrikimai

☐ Emocijų ir elgesio sutrikimai

☐ Intelektu sutrikimai

☐ Kiti (įrašykite)

2. Fizinis ugdymas integruojant vaikus su SUP

2.1. Kokie pagrindiniai iššūkiai kyla organizuojant fizinio ugdymo veiklas su vaikais, turinčiais SUP? (Pažymėkite visus tinkamus variantus)

Klausimas	Visiškai nesusiduriu su šiuo iššūkiu	Tai man menkas iššūkis	Neturiu nuomonės	Tai man vidutinio sunkumo iššūkis	Tai man didelis iššūkis
Nepakankamas mokytojų pasiruošimas dirbti su vaikais, turinčiais SUP					
Fizinių veiklų pritaikymo sudėtingumas					
Elgesio iššūkiai fizinio aktyvumo metu					
Dėmesio sutelkimo iššūkiai fizinio ugdymo metu					
Nepakankamas ugdymo įstaigos aprūpinimas specialiomis priemonėmis					
Bendradarbiavimo su specialistais trūkumas (specialiaisiais pedagogais, kineziterapeutais ir pan.)					

2.2. Kaip vertinate savo pasirengimą vesti fizinio ugdymo veiklą vaikams su SUP, atsižvelgiant į visą procesą – nuo persirengimo iki veiklos užbaigimo?

Klausimas	Labai prastai – sunkumai yra dideli ir trukdo veiklą vesti sklandžiai.	Prastai – dažnai kyla sunkumų, kurie trukdo veiklos eigai.	Vidutiniškai – susiduriu su tam tikrais sunkumais, kurie apsunkina veiklą.	Gera – kyla nedideli sunkumai.	Labai gerai – nekyla jokių problemų.
Persirengimo metu:					
Judėjimo ir veiklų atlikimo metu:					
Komunikacijos ir bendravimo metu:					
Veiklos užbaigimo ir grįžimo į grupės metu:					

2.3. Kokias strategijas ar metodus taikote siekdami palengvinti fizinio ugdymo veiklų organizavimą vaikams su SUP?

Klausimas	Taikau labai dažnai	Dažnai	Kartais	Retai	Visai netaikau
Individualus požiūris ir pritaikytos užduotys					
Pagalba iš mokytojų padėjėjų ar specialistų					
Vaikų tarpusavio pagalbos skatinimas					
Vaizdinės ar jutiminės priemonės					
Specialiai pritaikyta aplinka (modifikuoti pratimai, speciali įranga)					

3. Poreikiai ir pagalba

3.1. Kokios pagalbos jums labiausiai trūksta organizuojant fizinio ugdymo veiklas vaikams su SUP?

	Trūksta labai dažnai	Trūksta dažnai	Trūksta kartais	Trūksta retai	Visai netrūksta
Daugiau mokymų apie darbą su vaikais, turinčiais SUP					
Specialistų (specialiųjų pedagogų, kineziterapeutų) pagalba					
Daugiau specialiai pritaikytos įrangos ir priemonių					
Didesnio ugdymo įstaigos vadovų palaikymo					

3.2. Ar jūsų ugdymo įstaiga suteikia pakankamai resursų ir metodinės pagalbos integruotiems vaikams su SUP fizinio ugdymo veiklose?

☐ Taip, pakankamai

- ☐ Taip, bet trūksta tam tikrų priemonių
- ☐ Ne, trūksta didelės dalies resursų
- ☐ Visiškai ne

3.3. Kokius pasiūlymus teiktumėte siekiant pagerinti fizinio ugdymo organizavimą vaikams su SUP jūsų įstaigoje? _____

4. Pedagogų patirtys ir požiūris

4.1. Kaip manote, ar fizinio ugdymo veiklos gali padėti vaikams su SUP geriau integruotis į bendrą grupę?

- ☐ Taip, labai padeda
- ☐ Taip, bet ne visada
- ☐ Nežinau
- ☐ Ne, nepadeda

4.2. Kaip vertinate bendrą grupės vaikų reakciją į bendraamžius su SUP fizinio ugdymo veiklą metu?

- ☐ Labai draugiška ir įtraukianti
- ☐ Dauguma vaikų priima draugiškai, bet yra išimčių
- ☐ Neutralu, vaikams tai nėra svarbu
- ☐ Kartais kyla problemų su vaikų priėmimu
- ☐ Dažnai kyla iššūkių dėl vaikų tarpusavio bendravimo

4.3. Ar jaučiate, kad fizinio ugdymo veiklos kelia stresą jums kaip pedagogui, kai integruojami vaikai su SUP?

- ☐ Taip, labai dažnai
- ☐ Kartais, bet galiu su tuo susitvarkyti
- ☐ Ne, nejaučiu papildomo streso

5. Aplinkos ir infrastruktūros pritaikymas

5.1. Ar jūsų ugdymo įstaiga turi specialiai pritaikytą sporto salę ar kiemą vaikams su SUP?

- ☐ Taip, viskas pritaikyta
- ☐ Dalinai pritaikyta
- ☐ Ne, neturime specialaus pritaikymo

5.2. Kokios fizinio ugdymo priemonės ar įranga būtų reikalingos jūsų darbe? (Pažymėkite visus tinkamus variantus)

	Būtinės	Galima įsiversti ir be jų	Visai nebūtinės
Minkšti kilimėliai			
Sensoriniai kamuoliai			
Specialūs balansiniai prietaisai			
Regėjimo/klausos pagalbinės priemonės			

6. Bendradarbiavimas ir tėvų įtraukimas

6.1. Ar bendraujate su vaikų su SUP tėvais dėl fizinio aktyvumo veiklų pritaikymo?

- ☐ Taip, nuolat konsultuojamės
☐ Kartais, kai kyla klausimų
☐ Retai arba visai ne

6.2. Kiek jūsų manymu svarbus tėvų įsitraukimas į vaikų fizinio ugdymo veiklas?

- ☐ Labai svarbus
☐ Svarbus, bet ne visada būtinas
☐ Nelabai svarbus
☐ Visiškai nesvarbus

6.3. Ar ugdymo įstaigoje organizuojami mokymai ar seminarai tėvams apie vaikų su SUP fizinį ugdymą?

- ☐ Taip, reguliariai
☐ Kartais, bet retai
☐ Ne, bet būtų naudinga
☐ Ne, ir nemanau, kad to reikia